

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΔΩΜΟΝ ΙΤ

ΧΡΟΝΙΑ Β': ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1928 - ΤΕΥΧΟΣ 9^ο

FUGA

THE PIKAE

Τὸ χέρι, σὶὸ σγουρόπλοκον ἀδχένα
Κρατῶντας, καὶ σὶὸ μελαψὸ τῆς ᾧμο,
Μὲ τὰ μάτια σὶὸ πέλασ καρφωμένα,
Τοῦ πόθου μου ἔδινα καινούριον δρόμον.
Κι' αὐτὴ, γυροῦσε κάποτε τὸ βλέμμα
Τὸ μαῦρον καὶ τὸ ὑπάκουσ πρὸς ἐμένα,
Σὰν ν' ἄλλες: Πῶς σ' ἀνοίγουν τὰ ρουθούνια,
Στὴν πνοὴ τῆς πιθυμῆς καὶ τῆς ἀβύσσου,
Καὶ γῶ, σὰν αὐτὸν κάτον ἀπ' τὰ σκυροῦνια,
Παυτοῦ, παυτοῦ θ' ἀρχόμουνα μαζί σου,
Στὴ δύναμή σου δίπλα καὶ τὴ γλύκα
Ποῦ τὸν ἀέρα τρεμάμενη μυρίζει·
Καθὼς σὶὸ λόγγο μέσα, ἢ λαγωνίκα
Κάτον ἀπ' τὰ θάμνα ἢ πάνω ἀπὸ τὰ βᾶτα,
Ἢ σὶὸ δροθὸ τ' ἀνηφόρον μετερίζι,
Ἀκλουθῶντας σε, τ' ἄγρια μου τὰ ρειάτα!

Αἰσθητικὴ Σικελία

Ἔτσι πού ἐρχόμουνα, σκεπτόμουνα ἄν τὴν ἀξίζω πραγματικά αὐτὴ τὴ τιμὴ, πού μου κάνετε σήμερα. Καὶ ἀμφέβαλλα. Θὰ μού πείτε, ἀφοῦ ἀμφιβάλλετε, πῶς τὴν ἀποδεχτήκατε; Νὰ γιατί!

Ἡ ψυχὴ ἐπιθυμᾷ μερικὰ πράγματα, γιὰ τὰ ὁποῖα τῆς φαίνεται πῶς τῆς ἀξίζουνε διότι βυσιίζεται σὴν ἀμφιβολίαν τοῦ ἀποτελέσματος. Μὰ μόλις τὰ ἀπολαύσει, τότες ἡ ἀμφιβολία πού εὐρίσκετο στὸ ἀποτέλεσμα, ἀνεβαίνει διὰ μιᾶς σὴν αἰτία, καὶ ἀμφιβάλλει.

Ἐπειτὰ ξέρω πῶς σήμερα τιμᾶτε μαζί μὲ τὸν καλλιτέχνη καὶ τὸν Ἕλληνα, τὸν Ρωμηό, τὸ παιδί τῆς Ἀθήνας, ἕναν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς Θεοὺς πού λέει ὁ Μαλακῆσης: Τὸν καλλιτέχνη πού πήρε τὸ πιὸ δύσκολο δρόμο τῆς Τέχνης: ἐκεῖνο τὸ μονοπάτι μέσ' ἀπ' τὰ κατσάραχα καὶ τ' ἀγκάθια πού κάθε σπιθαμὴ του πλερώνεται πολὺ ἀκριβά. Διότι ὄχι μόνον πιάσει κανεὶς γιὰ τῆς καθημερινῆς δυσκολίας τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἐναντία στὸ φοβερὸ ρεῦμα τῆς ἀντίδρασης πού κατεβαίνει κ' ἀλλοίμονον σ' ἐκείνονε πού δὲν ἀντέξει καὶ παρασιρθεῖ! Πάει. Κάθηκε.

Σήμερα πού ἔφτασα στὴ μικρὴ αὐτὴ κορφή πού βόισκονμαι, γυρίζω πίσω καὶ κοιτάζω τὸ ἔργον μου, καὶ βλέποντάς το ἀπ' ἀψηλότερα, λέω: Μέσα σ' αὐτὸ τὸ σωρὸ τῆς δουλειᾶς πού μόνος μου ἔβγαλα, δίχως καμμιά βοήθεια καὶ καμμιά ὑποστήριξη, ἔάν μού συνέβηκε πάλιν καὶ ἔσφαλα εἴτε γελάστηκα, ἢ παρηγοριά μου εἶνε ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκείνοι οἱ ὀλίγοι πού καταλαβαίνουν, ἐλπίζω πῶς θὰ μὲ συγχωρήσουνε καὶ θὰ τὸ παραβλέψουν· ἀφ' ἐτέρου δὲ εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ ἄλλοι, οὔτε κἂν θὰ τὸ πάρουνε χαμπάρι.

Ἐσεῖς εἴσαστε ἀπ' ἐκείνους τοὺς ὀλίγους πού μὲ ἐκτιμᾶτε γιὰ τὰ προτερήματα μου καὶ μού συγχωρᾶτε τὰ σφάλματα,

Ἔτσι ἀναμεταξύ σας δὲ λυπᾶμαι πού δέχτηκα τὴ τιμὴ πού κάνετε, γιατί ξέρω ὅτι μού ἀποδίδετε ἀκριβῶς ἐκείνη πού μού φαίνεται πῶς ἀξίζω καὶ ὄχι περισσότερο. Δηλαδή ὅτι τιμᾶτε σήμερα τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν τιμιότητα, τὴν πατρίδα καὶ τὸν ἀχάριστο δρόμο τῆς ἀλήθειας.

Τί ἄσκημα, τί βαρειά, πού ἔχει νυχτώσει ἀπόψε! Τὸ κοῦο τσουχιερό. Θαρρεῖς καὶ ξεσκίζει τὴ σάρκα. Καὶ βρέχει. Μιὰ φιλιὴ βροχὴ, μονότονη, σὰν τραγουδι λαντέρνας. Χτυπάει στὰ ζάμια τῶν σπιτιῶν καὶ στὰ πεζοδρόμια τὰ ἔρημα ἀπὸ διαβάτες. Καὶ κάπου-κάπου μουρμυρίζει. Στὸ σπίτι τοῦ Γέρω-Πιάση δειπνᾶνε ἀμίλητα. Τόσα χρόνια πού ζοῦνε κ' οἱ τρεῖς μαζί δὲν ἔχουνε πειὰ τίποτε νὰ ποῦνε. Μιὰ ματιὰ μιὰ κίνηση, ἕνας στεναγμὸς πόνου ἢ ἀνακούφισης κ' ἡ συνεννόηση γείνηκε.

Ἐξόδοι χρόνων ὁ Γέρος, καμμιά ἑβδομηνταριά ἢ γορὰ Πιάσαινα καὶ πενηντάρια ἢ θυγατέρα τους, τὸ Δεσποινιώ. Κορμιὰ σκελετωμένα, πρόσωπα ζαρωμένα, ἄσπρα καὶ ἀρειὰ μαλλιά, χέρια πού σιγοτρέμουν, στόματα ξεχαρβαλωμένα, ροζιασμένα πόδια, μάτια μὲ δίχως πειὰ καμμιάν ἔκφραση. Κ' ἡ κυρὰ Κατερίνα, ἡ ἀφωσιωμένη σὰ σκυλι ὑπηρετρία τοῦ σπιτιοῦ, γορὰ κι αὐτὴ, μὰ μὲ ἀκαθόριστα χρόνια, ἀργοςέρνει, μέσα στὰ ξεμποχειλιασμένα της τὰ παπούτσια, τὰ ξεβιδωμένα, ἀρρωστημένα, μὲ τίς φρουσχωμένες φλέβες πονεμένα της πόδια καὶ κουβαλεῖ τὰ χροιαζοῦμενα στὸ τραπέζι, ἀμίλητη καὶ κείνη.

Ἐξω μπουμπουνίζει. Καὶ τί κοῦο!

Ὁ γέρος τοῦ κάκου προσπαθεῖ νὰ ζεστάνει τὰ παγωμένα του τὰ χέρια στὸ πῆλινο μαγκάλι, πού ἡ γορὰ Κατερίνα τοῦ τῶχει βάλει στὸ πλάι του. Τοῦ κάκου ζυγώνει στὰ κάρθουνα τίς ἀνοιχτές του παλάμες. Ἡ Γορὰ Πιάσαινα ἀγκυλιάζει μὲ τίς δύο της φυδῆτες τὴ ζεστὴ σουπιέρα μὲ τὰ βραστά χόρτα, καὶ τὸ Δεσποινιώ τραβῶντας τὸ προσπαθεῖ νὰ μακρύνει τὸ σάλι, πού τῆς σκεπάζει τίς πλάτες καὶ τὰ στήθια. Μὰ τὸ κοῦο δὲ χωρατεύει.

Ὅχτώ ἡ ὥρα κ' ἔχουν ἀποσάει.

— «Δὲν τραβάτε γιὰ τὰ κρεβάτια σας;» μουρμουρίζει ἡ Γορὰ Κατερίνα. «Παρὰ νὰ τρεμουλιάζετε ὀρθοί, κάλλιο νὰ ξαπλώσετε καὶ νὰ ζεσταθῆτε».

Ὁ Γέρος, πού βαρυνακούει χρόνια τώρα, δὲν ἀποκρίνεται.

Ἡ Γορὰ Πιάσαινα κωττάει τὸ κρεμαστὸ ρολοῖ τοῦ τοίχου.

— «Ὅχτώ ὄρες μονάχα! Ἄν τὸν πάρω ἀπὸ τὰ τῶρὰ τὰ μεσάνυχτα θάμαι πάλε ξυπνή».

Τὸ Δεσποινιῶ ἔχει κιόλας διπλώσει προσεχτικά, μὲ πολύχρονη ἀποξημένη ρυθμικὴ κίνηση τῶν χερσιῶν, τὴν πετσέτα της καὶ σηκώνεται νὰ φύγει.

— «Ἐγὼ πάω νὰ πέσω. Δὲν εἶναι προκοπὴ μ'αὐτὸ τὸ κρῦο!»

— «Δημήτρη πὲς καληνύχτα τοῦ κοριτσιοῦ», φωνάζει στὸ αὐτὶ τοῦ γέροντος ἢ γρηά! «Πάει νὰ ξαπλώσει».

Ὁ γέροντος κουνάει τὸ κεφάλι καὶ ἀνοίγει τὸ ξεδοντιασμένο του τὸ στόμα.

— «Νὰ πᾶμε καὶ μεῖς. Καληνύχτα Δεσποινιῶ μου, καὶ καλοξημέρωμά σου. Τὴν εὐχή μου, παιδί μου, καὶ τῆς Παναγιάς».

— «Κύτταξε νὰ καλοσκεπαστεῖς, Δεσποινιῶ», τῆς φωνάζει ἡ γρηά.

Τὰ ἴδια λόγια, μὲ μικρὲς ἀσήμαντες παραλλαγές, χρόνια καὶ χρόνια ἔχουν ἀκουστῆ στὴ μικρὴ τραπεζαρούλα. Θασρεῖς ποὺ πειὰ τὰ νοιώθουν κ' οἱ τοῖχοι.

Δὲν πέρασε μισὴ ὥρα κ' ὅλο τὸ σπίτι ἤσυχάζει. Αἰστάνεσαι μιὰ βαρειά, πνιγερὴ ἀνάσα γερωντικῆς χνάτου.

Τὰ μεσάνυχτα ἡ Γρηά Πιάσaina σαλεύει. Τεντώνει τὰ χέρια καὶ ἀφήνει ἓνα βαρὺ στεναγμὸ νὰ τῆς ξεφύγει.

Ἡ βροχὴ ὄζω χτυπάει τὰ παντζούρια.

— «Μητέρα εἶσαι ξυπνή;»

Εἶναι ἡ φωνὴ τῆς Δεσποινιῶς, ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὴ μισάνυχτη θύρα τῆς κάμαράς της καὶ φτάνει σὰν ἤχος καλαμοσφυρήχτρας στῆς Γρηᾶς Πιάσαιναις τ' αὐτιά.

— «Θελεῖς τίποτα, Δεσποινιῶ μου; Μπᾶς καὶ δὲν ἀκούεσαι καλά;»

Ὁ Γέροντος οὔτε σαλεύει. Αἰστάνεσαι μόνο τὴ βαρειά του ἀνάσα, ποὺ τοῦ συχνοσηκώνει τὸ στῆθος.

— «Ὅχι. Εἶδα ἓνα ὄνειρο, μητέρα, καὶ θάθελα νὰ μοῦ τὸ ξηγήσεις».

Ἡ γρηά κάθεται τώρα στὸ κρεβάτι, ἔτοιμη ν' ἀκούσει.

— «Λέγε, λέγε παιδί μου».

— «Εἶδα τὸν Ἄη-Γιώργη στὸν ὕπνο μου...»

Ἡ γρηά σταυροκοπιέται.

— «Βοήθειά σου παιδί μου, βοήθειά σου».

— «Ἦτανε νέος, ὄμορφος, ψηλός, καλοκαμωμένος. Ξανθὸς σὰν ἥλιος. Κρατοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι ἓνα μεγάλο κόκκινο ἄλογο. μὲ μακρὰ οὐρὰ καὶ μὲ πυκνὴ χαιτῆ. Μὲ ζύγωσε. Ἄμιλιτα χαμογελοῦσε καὶ μοῦδινε τὸ ἄλογό του. Ἐγὼ τέντωσα τὰ χέρια γιὰ νὰ τὸ πιάσω ἀπὸ τὰ χαλινάρια, ἀλλὰ μὲ κύριεψε ὁ τρόμος. Ἄπλωνα τὸ χέρι μου καὶ πάλι τὸ τραβοῦσα. Καὶ πάλι ἄπλωνα τρεμάμενη τὸ χέρι καὶ πάλε ξανά τὸ τραβοῦσα. Ἦθελα νὰ τὸ πιάσω, μὰ δὲν κοιτοῦσα. Ὡ μάνα!...»

— «Καὶ δὲν τὸ καθαλλίκεψες, Δεσποινιῶ μου; δὲν τὸ καθαλλίκεψες;»

— «Ὅχι, μάνα, γιατί; Ἔπρεπε;»

— «Γαμπρός ἦταν, παιδί μου, γαμπρός! Γιατὶ νὰ μὴν τὸ καθαλλίκεψεις;»

— «Ἀλήθεια, γαμπρός εἶναι στ' ὄνειρο τὸ ἄλογο, μάνα;»

— «Γαμπρός, παιδί μου. Γιατὶ ἔτσι, Δεσποινιῶ μου; Ἄφησες τὴν τύχη σου νὰ χαθεῖ. Ξανακοιμήσου, κόρη μου, ξανακοιμήσου. Προσπάθησε νὰ ξαναεἰδεῖς τὸ ἴδιο τ' ὄνειρο. Βάλε το καλά στὸ νοῦ σου. Τίποτ' ἄλλο νὰ μὴ συλλογέσαι. Κι αὐτὴ τὴ φορὰ νὰ μὴ φοβηθεῖς. Νὰ τὸ καθαλλίκεψεις ἀκουσες; Νὰ καθαλλίκεψεις. Μὲ θάρρος!»

Ἡ βροχὴ τώρα χτυπάει δαιμονισμένα τὰ παντζούρια. Ὁ ἄνεμος σφυρίζει.

Ἴσως γι' αὐτὸ δὲ φτάνει στ' αὐτιά τῆς Γρηᾶς ἓνα κατὰ συγκρατημένο κλάμμα, ποὺ ἀντηχάει σπαραχτικὸ μὲ ὄλη του τὴ σιγαλιά κτὶ ποὺ ἀνασηκώνει τὰ ἀτροφικά, ζερωμένα, σὰν πεταμένους, πολυκαιρὸν λειονόκουπες στήθια τῆς γερωντοκόρης, ἐνῶ τὰ χεῖλη της ἀφήνουν νὰ τῆς ξεφύγει τὸ πικρὸ τῆς ζωῆς της παράπονο;

— «Γιατί... μὰ γιατί νὰ μὴν τὸ καθαλλίκεψω;»

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΣΗΜΕΡΑ ΤΟ ΠΡΩΪ

Ἡ συνειθισμένη παρέα ἔπινε τὸν καφέ της κατὰ τὰ μεσάνυχτα στὸ γειτονικὸ μαγαζὶ ποῦ ἦταν καὶ ταβέρνα καὶ κερφενεῖο μαζί, ἔξω κάτου ἀπὸ τὸν τσίγκο. Ὅλοι εἶχιν πιεῖ γερά κ' εἶχαν ἀνάψει. Γι' αὐτὸ προτιμήσανε νὰ καθίσουν ἐκεῖ, μ' ὄλο ποῦ τὸ γεναριάτικο βορριαδάκι ἔτσουζε γιὰ καλά. Μιλούσανε ζωηρὰ καὶ κάπως ἀσυνάρτητα.

— Εἶνε λοιπὸν δουλειές ποῦ μπορεῖ νὰ σὲ κάνουν πλούσιο σὲ μιὰ μέρα, ἔλεγε ὁ Μάκης ὁ Λιοντίης, ὁ παλιὸς ξενύχτης, ποῦ κανεὶς δὲν ἤξερε τί δουλειὰ κάνει ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νὰ εἶνε πρόεδρος κάποιου συλλόγου ζωοφίλων. Ἐκατὸ χιλιάδες δραχμὲς δὲς μου καὶ σοῦ κοινοῦ τῶν ἐργαστάσιον ποῦ νὰ κάνει ὑφασμα τὴν ψάθα αὐτὸ τὸ χόρτο ποῦ βγαίνει σωρὸς στὶς ἀκροποταμιές. Νὰ ἴδεις παρᾶ...

— Ποῖν γίνει ὑφασμα θὰ πεθάνεις στὴν ψάθα, εἶπε ὁ Νίκος ὁ Στίδης, ὁ δημοσιογράφος καὶ δικηγόρος ποῦ ὅλους τοὺς ἐπεύραζε κι ὄλοι τὸν ἀγαποῦσαν.

Ἡ θυμωμένη ἀπάντησι τοῦ Λιοντίη πνίγηκε στὴ φωνὴ τοῦ Κλάπα τοῦ καλλιτέχνη, ποῦ ἂν εἶχε λεπτὰ νὰ ἐτοιμάζει ἔργα καὶ νὰ κάνει ἐκθέσεις ποῖος ξέρει τί θὰ ἦτανε, μὰ τώρα ἀναγκαζότανε νὰ κάνει ἀγίους γιὰ ἐπαρχιακὰ ἐξωκλήσια, κάτι ὁμοιώματα ἀγριανθρώπων μὲ ἀτέλειωτα γένεια καὶ ἀπειλητικὲς πατερίτσες ἢ ἀνθρωπῶν ἀδυνάτων, ἀναιμικῶν, ποῦ λὲς καὶ βγῆκαν ἀπὸ χρωκοπημένο σανατόριο πειναλέοι, ἀξιοδάκρυτοι, νὰ ζητιανέψουν.

— Ἐνα κουρεῖο ποῦ νὰ ξυρίζουν μόνο γυναῖκες μπορεῖς ν' ἀνοίξεις; Ἐπλούτισες. Νάχεις δέκα γυναῖκες ὁμορφες, νὰ τίς μάθεις σὲ λίγες μέρες νὰ ξυρίζουν, νὰ τίς ντύσης μὲ κομψὲς λευκὲς μπλουζες ποῦ νὰ μὴν τοὺς κούβουν ὁμῶς κομμιά γραμμὴ καὶ νὰ βάνεις ἔμπρός! Ψυχὴ μου δουλειά! Ὅσο ὁ ἄντρας νιώθει τὸ τρυφερὸ χέρι τῆς γυναῖκας στὸ μύγονλό του καὶ τὴν ἀνάσα της ἀπὸ πᾶνον του, θὰ δίνει καὶ τὸ παλιάμπελο.

Καθὼς ἔλεγε τὰ τελευταῖα του λόγια, ὁ Πάντος ὁ γιατρός, ποῦ καθότανε ἀμίλητος στὴ γωνιά κ' ἔπινε ὄλο κονιάκ — πρώτη φορὰ — σκαλίζοντας ἀφηρημένα μὲ τὸ μπαστοῦνι του τὸ χῶμα τοῦ δρόμου, πετάχτηκε ὀρθός,

σήκωσε ψηλὰ τὸ μπαστοῦνι καὶ εἶπε μ' ἔξαψη, γελώντας γευρικά :

— Χά, χά, χά! Μάλιστα, νὰ τίς πάρετε καὶ στὰ κουρεῖα, Ἐτσι θὰ μποροῦν νὰ μᾶς σφάζουν ὅποτε θέλουν. Μιὰ ξυραφιὰ στὸ λαιμὸ καὶ τέλειωσε! Χά, χά, χά!...

Οἱ ἄλλοι τὸν ἐκοίταξαν παραξευραμένοι. Ποιὲ δὲν τὸν εἶχαν ἴδει ἔτσι τὸν γιατρό. Ἦταν ἓνα παιδί φρόνιμο, γροπαλὸ σὰν κορίτσι. Μῆτε ἐκάπνιζε, μῆτε ἔπινε. Στὴν ταβέρνα ἐπήγαινε γιὰ τὴ συντροφιά, μιλοῦσε μὲ ψυχραμίαι πάντα, ἔφρευγε νωρίς, δὲν ἐνοχλοῦσε κανένα, δὲν ἔλεγε μῆτε παραδοξολογίες, μῆτε ἀστεῖα. Ἦταν ὁ «σιωπηλὸς φιλόσοφος», ὅπως τὸν ἔλεγαν ὄλοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Στίδη ποῦ τὸν ὠνόμαζε «τὸ λευκὸ γάντι».

— Λοιπὸν, ἀφοῦ θέλετε νὰ δώσετε ἀξία στὶς γυναῖκες, ἀκούστε νὰ σᾶς πῶ κάτι, ἐξακολούθησε ὁ Πάντος, ἡσυχώτερος τώρα μὲ φωνὴ βαθεῖα, ὑποβλητική.

Ἐκάθισε, ἤπιε τὸ λίγο κονιάκ πώμενε στὸ ποτήρι καὶ ἄρχισε τὴν ἱστορία του :

— Μιὰ φορὰ σ' ἓνα σπίτι γνώρισά μιὰ γυναῖκα. Μιὰ ὁμορφὴ ζωντοχήρα γεμάτη φωτιά. Κ' ἔξυπνη, τετραπέρατη. Μὲ τράβηξε τόσο ὥστε ἔκανα σὰν τρελὸς νὰ βρεθῶ μόνος μαζί της. Τὰ κατ' ἄφερα, μιλήσαμε μιὰ ὥρα μόνον ξαπλωμένοι σ' ἓνα ντιβάνι ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἐχώρευαν. Μοῦπε τὰ κέντρα της, κάτι ἀπ' τὴ ζωὴ της, ἔδειξε καὶ λίγο ἐνδιαφέρον γιὰ μένα, κάτι σὰν μιὰ στοργικὴν ἐπίμηση. Μὲ λίγα λόγια σὲ μερικὲς μέρες τάχαμε σιάξει. Περονόσαμε γλυκὲς στιγμὲς στὸν περίπατο, σ' ἀπόκρυφα μαγαζάκια τῶν Πατησίων, στὰ σαλόνια ποῦ σιχνάχαμε — ὅταν τύχαινε νὰ μένουμε μόνοι. Ἀλλὰ αὐτὲς οἱ γλύκες ἔδιναν τροφή σ' ἓναν πόνο μεγάλο καὶ τὸν ἐγιγάνταναν : τὸν πόνο τῆς ἀνικανοποίητης ἡδονῆς. Ἐπρεπε νὰ βροῦμε τρόπο νὰ βλεπώμαστε καλλίτερα, νὰ μένουμε μόνοι, ἦσυχτοι. Ἐπρεπε νὰ «στεγάσουμε τὸν πρόσφυγα ἔρωτά μας», ὅπως τῆς ἄρεσε νὰ λέει, νὰ τὸν «ἀποκαταστήσουμε». Ἐπὶ τέλους ἐβόηκαμε τὴ λύση — τὴν ἤυρε ἐκείνη : μιὰ φίλη της εἶχε ξενοίκιαστα τρία δωμάτια σ' ἓναν κεντρικὸ δρόμο. Θὰν τᾶπιανα τόνα γιὰ ἰατροεῖο, τ' ἄλλο γιὰ σαλονάκι καὶ τὸ τρίτο γιὰ γκαρσονιέρα μου. Ἐτσι θὰ μποροῦσε αὐτὴ νὰ μπαίνει χωρὶς φόβο νὰ παρεξηγηθεῖ ἀπὸ κανένα, πράγμα ποῦ ἦταν ἀδύνατο νὰ κάνει στὸ πρῶτο μου

σπίτι γιατί ὁ ἰδιοκτήτης ἦταν ἕνας στενὸς φίλος τοῦ ἀδελφοῦ της. Κι ὁ ἀδελφός της νὰ τὴν ἔβλεπε νὰ μπαίνει στὸ καινούριο σπίτι θὰν τοῦλεγε πὼς πάει στὴ Λάουρα, τὴ φιλενάδα της. Τί νὰ κάνω; Ἄφησα τ' ὄμορφο καὶ φτηνὸ σπιτάκι μου τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς, καὶ τόπισα. Τὸ νοίκι ἦταν πανάκριβο, τὸ δωμάτιο ποὺ θάκανα ἱατρεῖο λίγο σκοτεινὸ, οἱ σκάλες πολλές ὥστε νὰ εἶνε δύσκολία γιὰ τοὺς πελάτες, μὰ ὅλα αὐτὰ ἦταν τίποτα μπρὸς στὴ χαρὰ ποὺ μούδινε ἡ ἰδέα πὼς ἐπὶ τέλους θὰ μπορῶ νὰ χαίρομαι αὐτὴ ποὺ με εἶχε γοητέψει, ποὺ ἦταν ἡ μόνη μου σκέψη, τὸ μόνο μου ὄνειρο.

Ἐπεράσαμε θεῖα κάμποσον καιρὸ. Κάθε βράδυ ἦταν μαζί μου ὡς τὴν ὥρα ποὺ ἔπρεπε νὰ βρῖσκεται σπίτι της. Τὴν εἶχα τόσο ἀγαπήσει ὥστε μιὰ μέρα ἂν τίχαινε νὰ μὴ τὴν ἰδῶ ἤμουν σὰν τρελός. Ἐπερνα τοὺς δρόμους, περνοῦσα ἀπὸ τὸ σπίτι της, ξαναπερνοῦσα, φύλαγα ἀπ' ἔξω μὴπως προβάλλει στὸ παράθυρο, ἔστειλα τὴ φίλη της νὰ μάθει. Κάποτε ποὺ μαλώσαμε ἕμεινα δυὸ μέρες νησιτὸς καὶ κάπνιζα διαρκῶς τσιγάρα, τόνα πίσω ἀπ' τ' ἄλλο, ἐγὼ ποὺ δὲν κάπνιζα ποτέ μου. Μιὰ μέρα τῆς ἐπρότεινα νὰ γίνει γυναίκα μου. Ἀδύνατον νὰ πεισθεῖ.

— Τί τίς θέλεις τίς παντρεῖς, μοῦπε. Δὲν εἶνε καλύτερα ἔτσι; Ὁ γάμος σκοτώνει, λένε, τὸν ἔρωτα.

Ὅσο ἐγὼ ἔβλεπα πὼς μ' ἀγαποῦσε χωρὶς ὑστεροβουλία τόσο τὴν ἐλάτρευα περισσότερο.

Πολλὲς φορὲς ἔπερνοῦσε ὄρες ὀλόκληρες σιγουρίζοντας τὴ γκαρσονιέρα μου, κορμώντας καθράκια, ταχτοποιώντας τὰ ρούχα μου, κ' ἐγὼ ποὺ ἐργαζόμουνα παραπλευρῶς ἐνιωθα μιὰ λαχτάρα καὶ μιὰ περηφάνεια νὰ με πλημμυρίζει.

Μ' ἐγνώρισε μὲ τὸν ἀδερφό της, ἕναν καλὸ ἀλλὰ χαρὸ εἰσοδηματία, ὡς συγγενῆ καὶ γὰρ δὲν ξέρω ποιῶς φίλης της καὶ μοῦ μιλοῦσε μὲ τόση οἰκειότητα μπροστά του, ὥστε εἶδα πὼς ἦταν ἀδύνατον αὐτὸς νὰ σκεφτεῖ τίποτα κακό, τόσο τὸν εἶχε πείσει γιὰ τὴν ἀθωότητα τῶν σχέσεών μας.

Ἐζοῦσα μ' αὐτὴ καὶ γι' αὐτή. Ἦταν ἡ μόνη μου σκέψη, ἡ μόνη μου συλλογή, ὁ μόνος σκοπὸς τῆς ζωῆς μου. Μοῦ λεγε: δὲ θέλω νὰ πηγαίνεις στὰ κοντσερτά

ποὺ μαζεύονται ὅλα τὰ κοριτσόπουλα—καὶ δὲν ἐπῆγαινα. Δὲ θέλω νὰ χορεύεις καὶ δὲν ἐχόρευα.

Πολλὲς φορὲς εἶχα σκεφτεῖ πὼς δὲν ἔπρεπε ν' ἀφίνω νὰ παρασύρομαι τόσο, πὼς ἔπρεπε νὰ μὴν παραμελῶ τὴ μελέτη, τὴ μουσικὴ, τοὺς χοροὺς—ποὺ τόσο μὲ τραβοῦσαν πρὶν. Ὅλα εἶνε χρήσιμα στὴ ζωὴ κι ὅλα ἔχουν τίς χάρες τους. Ἐγὼ εἶχα χάσει τὴν αἴσθησι κάθε ἡδονῆς ποὺ δὲν ἐρχόταν ἀπ' αὐτή. Ἦταν ὅμως ἀδύνατο νὰ κάνω ἄλλοιῶς. Μ' ἀποροφοῦσε ἐνελῶς ὀλόκληρο. Αὐτὴ ἦταν μαζί μου μιὰ ὠραία ἀμαζόνα, παιγνιδιάρρα καὶ τρυφερή, μ' ἕνα μαστίγιο στὸ χέρι. — Ἄ, βέβαια κρατοῦσε καὶ μαστίγιο. Μόλις δὲν ἔκανα τὴν κίνηση ποὺ τῆς ἄρεσε, ἀρχίζε τὸ μαστίγωμα. Κ' εἶχα γίνει ἕνα ὄργανό της— ἕνα σαστισμένο ζῶον ποὺ καὶ στὸ δάρσιμό της εὗρισκε ἡδονή.

Ἐξαφνα πῆρα ἕνα ἀνώνυμο γράμμα. Ἦταν τρομερό. Μούλεγε κάτι πράματα! Μ' ἀπατοῦσε λέει αὐτή. Εἶχε φίλο ἕνα γέρο παρὰ τὴν ἐρχότανε μέσ' στὸ σπίτι μου καὶ τὴν ἔβλεπε. Τὸ πρῶτὸ ποὺ ἐγὼ εἶχα ὑπηρεσία στὸ Νοσοκομεῖο τοῦ Πειραιῶς, αὐτὸς ἦταν ἐκεῖ μαζί της, στὴν γκαρσονιέρα μου. Τὸ ἱατρεῖο μου ἦταν πρόσχημα γι' αὐτή, γιὰ νὰ δικαιολογιέται πὼς πάει στὸ γιατρό, τὸ γυναικολόγο, γιὰ ὅσους δὲν τὴν ξέρουν· γιὰ τοὺς δικούς της ἐδικαιολογιόταν πὼς πάει στὴ φίλη της· ὁ γέρος, λέει, ἦταν ἕνας παράξενος γλεντιζὸς ποὺ χαλοῦσε πολλὰ λεπτὰ γιὰ νὰ τοῦ κάνει τὰ γούστα. Ἀλλὰ τὸν ἀγαποῦσε κιόλα αὐτὴ, χρόνια τώρα ἐπειδὴ μιὰ φορὰ τὴν εἶδε νὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν γκαρσονιέρα του μιὰ ξαδέρφη της κ' ἔγιναν ἱστορίες, ἐφρόντισε νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἔτσι μὲ τὴ φίλη της καὶ μὲ τὸ ἱατρεῖο γιὰ νὰ βλέπωνται πρὸ σίγουρα. Ἴσως ἕνα παροδικὸ κέφι νὰ τὴν ἔφερε στὴν ἀρχὴ κοντὰ μου.

Κ' ἔλεγε—ἔλεγε τὸ γράμμα λεπτομέρειες, μοῦ θύμιζε ἐπεισόδια, μοῦ ἐξηγοῦσε κάτι σκηνές, μοῦ σημείωνε πὼς μποροῦσα νάχω ἀπόδειξι γι' αὐτὰ ποὺ μοῦ καταγγέλνε.

Ἐνοίωσα μέσα στὸ κεφάλι μου κάποιον κενό, μπροστά μου ἕνα βάραθρο εἶδα ν' ἀνοίγεται. Μοῦρθε κάτι σὰν τρέλα.

Δὲν ἤθελα νὰ πιστέψω· συχαίνουμαι τ' ἀνώνυμα γράμματα, κι ὅμως ὁ νοῦς μου ἔζωντάνευε τίς φοριχτὲς εἰκόνες ποὺ μοῦ ἱστοροῦσε τὸ γράμμα. Ἦταν πρῶτ' ντύ-

θηκα και βγήκα βιαστικός. Έξω στην πόρτα με καλημέρισε η Λάουρα, η σπιτονοικοκυρά μου, μ' ένα συμπαθητικό χαμόγελο. Διάλοξε! Μήπως ήταν αυτή που στείλε το γράμμα; Ά, όχι, αδύνατον. Είπε τόσο φίλες. — Μα σίμπως είχανε ψυχρανθεί, τώρα τελευταία. Ποιός ξέρει... Κι αν είχε κείνη θά είχε κάτι βέβαιο...

Τράβηξα για τον ηλεκτρικό. Τώρα μου έρχοντανε στη μνήμη κάτι σκηνές που είχαν περάσει απρόσχετες: μια φωτογραφία που θέλησε να κρύψει και την είδα, ενός ηλικιωμένου κυρίου, που γελώντας έπειτα μουπε πως είχε θεός της από το Βόλο ένα πρόσωπο που έβγαίνε από το σπίτι ένα πρωί και το είδα γυρίζοντας να πάρω κάτι ξεχασμένα εργαλεία και που η Λάουρα μουπε πως ήταν ο οδοντογιατρός της: το άρωμά της που μου μύρισε την ίδια μέρα καθώς ανέβηκα απάνω στην κάμαρα και η Λάουρα σατισμένη το δικαιολόγησε πως πέρασε πρωί να την ιδεί και της έρριξε αυτήνης λίγο, και τόσα άλλα, που εγώ αφοσιωμένος στον έρωτά μου και ήσυχος για την πίστη της δεν είχα προσέξει. Είπε περιττό να σ'ς περιγράψω αγωνίες, πόνους, δάκρυα, απελπισμούς. Λίγο-πολύ θ'αν τάχετε όλοι νοιώσει. Αποφάσισα να φυλάξω από την ίδια μέρα. Γύρισα πίσω κι άρχισα να σκέπτομαι τί έπρεπε να κάνω. Να γυρίσω μέρα-μησημέρι έξω από το σπίτι μου ήταν αδύνατο. Καφενεϊο, ζαχαροπλαστεϊο δεν είχε εκεί κοντά για να μείνω. Γειτονικό σπίτι φιλικό δεν ήταν. Τί να κάνω; Να φυλάω στίς γωνιές και να με βλέπουν οι γειτόνοι; Δε στεκότανε. Δεν μπορούσα να βρω τή λύση και δαιμονιζόμουνα. Άξαφνα μου γεννήθη μια σκέψη: αν η Λάουρα όπως υποπτευόμουνα, είχε κάνει το γράμμα, θά με βοηθοΰσε. Θά την έστειλα κάπου και θά κλεινόμουνα στο Ίατρείο: αυτό το κλείδωνα πάντα για να μη μου ανακατεύουν τα εργαλεία, ενώ τή γκαρσονιέρα και το σαλονάκι τ' άφωνα άνοιχτά. Έπρεπε όμως να προσέξω, γιατί αν η Λάουρα τάχα καλά μαζί της θά μ' έπροδίνε: έπειτα και μαλωμένες νάσανε μοροεί να μην ήθελε να της κάνει κακό—μιλούσε με τόσην έμπιστοσύνη για το χαρακτήρα της και τήν έχε-μύθειά της ή δική μου.

Πήγα στο σπίτι και είπα στη Λάουρα πως δε θά πάω στο Νοσοκομείο γιατί ήθελα να κάνω μιá μελέτη,

θά ξυμνα στο Ίατρείο. Μα θά με υποχρέωνε αν πήγαινε μόνη της μ' ένα γράμμα στο διευθυντή. Έδέχτηκε πρόθυμα. Έγραφα δυό λόγια δικαιολογητικά και τήν έστειλα. Έπεριμένα με άγωνία. Πέρασαν διό, τρεις ώρες ήρθε μεσημέρι και κανείς δεν έτάραξε τήν τραγική μου γαλήνη. Η Λάουρα ήλθε κατά τήν μία γελαστή τραγουδώντας. Είχε περάσει ένα ωραίο πρωί στον Πειραιά με τή λιακάδα.

Όταν ιδωθήκαμε το βράδυ με κείνη ή άφέλειά της, ή γλύκα της, ή έκφρασή της ή γεμάτη έγκαρδιότητα και ειλικρίνεια μ' έγέμισε τρυφερότητα και πίστη. Έθύμωνα που πίστεψα ένα άνώνυμο γράμμα. Τί κακός κόσμος! Το τόσο το κάνουν τόσο! Μήπως άλλοτε δε μοΰχαν πει πως πριν παντρευτεί ζούσε μ' έναν ταγματάρχη, πως έγινε έπειτα μανικιοούστρα και γύριζε με τον ένα και με τον άλλο, πως τουτο, πως κείνο; Έ, δεν είχα εξετάσει και δεν είχα πειστεί πως είχε όλα φαντασίες του κόσμου; Έτσι και τώρα: ποιός ξέρει τί παρεξήγηση εγεννήθηκε και είχαν βγάινε αυτό το μύθο από τή μυστηριώδη κακία μερικων ανθρώπων να συντριβουν χωρίς αίτια τήν ξένη ευτυχία.

Δεν εφανέρωσα τίποτα, ούτε της είπα πως δεν επήγα στο νοσοκομείο. Είχα παρακαλέσει και τή Λάουρα, τήν είχα δοκίσει, να μην της το πει για να μην άνησυχήσει. Είχα πιά ήσυχάσει και κοιμήθηκα βαθειά από χωρίς, Άλλά τήν αυγή είδα όνειρα φοριχτά. Ξύπνησα γεμάτος τρόμους άλλόκοτους, γεμάτος άγνωστους φόβους. Αποφάσισα να μείνω πάλι και τότεπα στη Λάουρα. Αυτή είχε τόσο ωραία περάσει στον Πειραιά ώστε ήθελε να ξαναπάει. Θά κατέβαινε και στο Φάληρο να ρεμβάσει στην έξεδρα. Άν ήθελα ξαναπερονούσε από το Διευθυντή. Έ, ά, πήγαινε κι άς τουλέγε ό,τι ήθελε.

Πήρα ένα βιβλίο και ξεπλώθηκα στον καναπέ. Έδιάβαζα, εδιάβαζα κι αδύνατον να καταλάβω τί έλεγε. Ξαναπερονούσα τήν ίδια περικοπή πολλές φορές για να τή συγκρατήσω, να μου κινήσει το ενδιαφέρον, να μπορέσω να δεθώ με το βιβλίο και να λησμονηθώ. Άδύνατον. Άξαφνα άκουσα ν' άνοίγει ή δξώπορτα, που έμμενε πάντα ξεκλειδωτη, και βήματα στίς σκάλες.

— Λάουρα, Λάουρα!...

Ήταν εκείνη! Σ'αν δεν άκουσε άπάντηση σταμάτησε

λίγο. Ὑστερα ἀνέβηκε ζωηρὰ τὶς σκάλες καὶ ξεκλείδωσε τὴν κεντρικὴ πόρτα. Εἶχε πάντα ἓνα κλειδί μαζί της γιὰ νὰ μπαίνει ὅταν ἐτύχαινε ν' ἀργῶ καὶ νὰ λείπει ἡ Λάουρα.

Ἐτραβήξε κατ' εὐθείαν στὴν κάμαρά μου, ὕστερα βγῆκε καὶ γύρισε τ' ἄλλα δωμάτια. Δοκίμασε τὴν πόρτα τοῦ ἰατροῦ μήπως εἶνε ἀνοιχτή. Ἐπειτα ἄκουσα νὰ τραβᾷει σιγὰ τὶς κουρτίνες τῆς κάμαράς μου.

— Ὁ ἔρωσ χρόνια δὲν κοιτᾷ

κι ὅπου βρεθεῖ χορεύει...

Ἐτραγοῦδοῦσε σιγὰ, διορθώνοντας λίγο τὰ ἐπιπλα. Σὲ λίγην ὥρα ἄκουσα βήματα βιασιὰ στὴ σκάλα, ἓνα λεπτὸ ξερόδηχα, κ' ἔπειτα ἓνα χτύπημα στὴν πόρτα συστηματικὸ, τρεῖς φορές. Ἐτρεξε ν' ἀνοίξει. Σιγανὰ γλυκόλογα, ἤχος φιλῶν καὶ γέλοιων ἔφταναν στ' ἀφτιά μου σὰ σαρκαστικὸ πρελούντιο ἐνὸς μαγικτοῦ φοιτητοῦ. Μπήκανε στὴν κάμαρά μου· προσπαθοῦσα νὰ ἰδῶ, μὰ ἦταν ἀδύνατον, ἀπὸ μέσα εἶχε κάτι ποὺ σκέπαζε τὴ τρύπα. Μιλοῦσανε τώρα δυνατώτερα, ἄκουγα τὰ παράπονά του γιατί δὲν τὴν εἶδε χτές, τὶς δικαιολογίες της, τοῦλεγε πὼς δὲν ἀξίζει καὶ κάθε μέρα γιατί θὰν τὴ βαρεθεῖ. Ἐτοίγκρισαν τὰ ποτήρια, ἐπίνανε ἀπὸ τὸ λικέρ μου· ἔπινε αὐτὸς μὲ τὸ ἴδιο μου τὸ ποτήρι — καὶ τᾶρριξε στὴ Λάουρα ὅταν τῆς εἶπα κάποτε πὼς φαίνεται σὰ ν' ἀδιάζει γλίγωρα ἢ μποτίλλια. Ὑστερα ἤσυχία. Σὲ λίγο ἄκουσα κάτι κρότους ποὺ μ' ἀπόκταναν. Εἶχα γίνει ἄλλος ἄνθρωπος, ἦμουν ἓνα πληγωμένο θεοῖο ποὺ δαγκώνει ὡς καὶ τὶς πέτρες ἀπὸ τὸν πόνο του. Ἄνοιξα τὴν πόρτα καὶ χύθηκα λατρός μέσα. Ἐκεῖνος, ἓνας ἄντρας ψηλὸς ἴστανε κεῖ πάνω, ἀσπρισμένος, ὡς πενήντα χρόνων — ὁ ἴδιος ποῖχα συναντήσσει τότε ποὺ σὰς εἶπα — εἶχε μισοκρυφιεῖ θλιβερὰ πίσω της, ἐνῶ αὐτὴ ἀγριεμένη, μ' ἓνα βλέμμα τόσο σκληρὸ καὶ τόσο ἀλλοιώτικο ποὺ ποτέ μου δὲν τὸ εἶχα ἰδεῖ, οὔτε φανταστεῖ, μὲ μιὰ πρόστυχη αὐθάδεια ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπο, στὰ σουρωμένα χεῖλια, στὰ σφιγμένα δόντια, στὶς κλειστές της γροθιές, ἔκανε νὰ χυθεῖ ἀπάνου μου.

Δὲν ἤῤα λέξη νὰ πῶ. Ἄλλοτε, ὅταν εἶχα φανταστεῖ παρόμοια σκηνή, ἔλεγα πὼς θὰ σκοτώσω. Τώρα ἢ ἀνανδρία αὐτονοῦ κ' ἢ ξετσιπωσιά ἐκεῖνης μοῦ γεννοῦσαν τὴν ἀηδία. Τοὺς ἔφτυσα καὶ ξαναγύρισα στὸ ἰατεῖο. Ἦθελα νὰ τοὺς δώσω καιρὸ νὰ φύγουν.

Ὅταν βγαίνανε στὸ δρόμο θυμοῦμαι πὼς ἀνοιξα τὸ παράθυρο καὶ τοὺς ἐμλάτισσα μὲ τὰ γέλοια μου :

— Χά, χά, χά!

Ὑστερα ἔπεσα λιπόθυμος, ὅσο ποὺ ἡ Λάουρα ἦρθε, μὲ συνέφερε καὶ μὲ παρηγόρησε, ἀφοῦ τῆς εἶπα τί συνέβη. Naί, τὰ ἤξερε, ὁμολόγησε πὼς αὐτὴ μοῦχε στείλει τὸ γράμμα γιατί μὲ συμπλοθοῦσε καὶ δὲν ἤθελε νὰ κοροῖδεύουμαι.

— Χά, χά, χά,

ξαναγέλασε πάλι ὁ Γιατρός τελειώνοντας τὴν ἱστορία του, κ' ἐσώπυσε στενάζοντας, ἐνῶ τὸ ποτήρι τοῦ κονιάκ τοῦφυγε ἀπ' τὸ χέρι καὶ συντρίφτηκε χάμου.

— Μὰ σὺ ὑποφέρεις ἀκόμα, τοῦπε ὁ Λιοντής.

Πότε γινήκανε αὐτά;

Σήμερα τὸ πρωτὶ! Ἀπάντησε βραχνά, συρτά.

Καὶ ξαφνικὰ πετάχτηκε ἀπάνου καὶ καληνυχτίζοντας τοὺς μὲ μιὰ βιαστικὴ χειρονομία χάθηκε στὸ σκοτάδι, ἐνῶ γύρω του χυνότανε πικρὸς, σπαραχτικὸς ὁ ἤχος τῶν νευρικών του γέλοιων :

— Χά, χά, χά!.....

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΥΓΗ

Ἐνα πρωτὶ, μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου, δυὸ παλαιοὶ ἐχθροὶ συναντήθηκαν πάνω στὴν ἀκτὴ μιᾶς — σὰν ἀπὸ ζαφειροῦ — θάλασσας. Ἦρχοντο ἀπὸ πολὺ μακρὰ καὶ ἀπὸ σημαία τοῦ ὀρίζοντα ἀντίθετα καὶ τὴν τελευταία νύχτα τὴν εἶχαν περᾶσει ὀδοιπορόντας. Γιατὶ μιὰ καὶ ἴδια σκέψη τοὺς ἔκαμε νὰ ταχύνουν τὴν πορεία τους : ἡ σκέψη νὰ ξεχάσουν — γιὰ λίγο — τὴν κρυφὴ τους πληγή, στὴ θεὰ αὐγινῆς θάλασσας. Προσκυνητὲς κάποιας ἀφθαστης γαλήνης, ἦρχοντο γιὰ ν' ἀνασάνουν κάπως στὴν ἔρημη, ἀγνωστὴ ἀκρογιαλιά, καὶ μετὰ, πάλι ν' ἀπομακρυνθοῦν πρὸς τὰ μέσα καὶ ξανάθρει ὁ καθένας τὸ ἐρημητηριό του καὶ τὸ βουητὸ τῶν πυκνῶν δένδρων ποὺ τὸ περιέβαλαν.

Ἄλληλοκυτάχθηκαν. Πῶς ἦσαν ἀλλαγμένοι ! Καὶ μὲ

ποιὰ εὐκολία διάβαζε ὁ ἕνας πάνω στὸ πρόσωπο τοῦ ἄλλου τὰ ἱερογλυφικά τῆς τραγικῆς ἱστορίας, πού ὁ Πόνος, ὁ περίφημος αὐτὸς χαρακτήρας, μὲ ἀνεξάλειπτες γραμμές, εἶχε σκαλίσει! Ἐκυτάθησαν γιὰ πολὺ.

Πατοῦσαν τὴ λεπτὴ, κοκκινωπὴ ἄμμο πού λές νὰ πέ-
ρασε ἀπὸ τὸ κόσκινο. Ποῦ καὶ ποῦ ὑγρά φύκια τὴ σκέπαζαν
μὲ ζεστά χρώματα περσικῶν ταπέτων. Μπροστά τοὺς
ἀπλώνετο σὲ ὅλο τῆς τὸ μεγαλεῖο ἢ γλαυκὴ θάλασσα,
ἔρημη ἀπὸ πανιά, ἔρημη ἀπὸ θαλασποπούλια, ἀκίμαν-
τη, ἀναφρη, μὲ τὲς ζεῖδωρες ἀρμύρες τῆς, μὲ τὸν ἥλιο
ἀνατέλοντα στὸ βάθος. Στὸν οὐρανὸ ὀργιάζαν σὰν μεθυ-
σμένα ἀπὸ ἐλευθερίᾳ τὰ σύννεφα. Ἐσμιγαν κι ἀντάλασ-
σαν τὰ χρώματά τοὺς πού φαίνονταν σὰν νὰ ὑμνοῦσαν
τὲς ἐπιθυμίες, τοὺς πόθους, τὲς ὁρμές τῆς ζωῆς.

— Δόξα, χαρὰ, ἀρθαρσία, ἐκίητταν μερικὰ ἀπ'
αὐτὰ τὰ χρώματα. Κι ἄλλα τοὺς ἀπαντοῦσαν: — Ἐρως,
ζωή, νεότης, χάρις, ἐμορφιά.

— Γιατί, διὰν εἶδες τὸν Πόνου νὰ μὲ πληγώνει καὶ
νὰ χαράζει βαθειὰ στὸ εἶναι μου σκοτεινοὺς διαιδάλους,
μέσα ἀπ' τοὺς ὁποίους μιὰ γοερὴ φωνὴ ἄρχισε ἀμέσως
νὰ ψάλλει μονότονα ἕνα θρηνο πού μὲ ἐμπόδιζε ν' ἀκού-
σω κάθε ἄλλη φωνὴ τῆς φύσης, γιατί τότε, ἀντὶ νὰ σπεύ-
σεις νὰ μὲ παρηγορήσεις, παρεγνώρισες τὸν πόνο μου καὶ
τὸν περιφρόνησες; Σὰν νὰ ἦσουν δὲ ὁ πῶ ἀμείλικτος
διώκτης μου, βρῆκες ἡδονὴ στὸν πόνο μου αὐτό; Ἄντὶ δὲ
νὰ γυρέψεις νὰ ἐπιβληθεῖς μὲ τὴ σοφὴ καὶ πειστικὴ φω-
νὴ σου στὴν πένθιμη φωνὴ τῆς ἀπελπισίας πού λαλοῦσε
μέσα μου. Ἐγυρες ἄσπλαχνος πάνω στὰ στήθειά μου καὶ
τὴν ἀκροάσθηκες μυστικιστικά, σὰν μακρονό, ἱερό, αἴλινο;

— Τὸ ἤθελε ἔτσι τὸ σκληρὸ μας πεπρωμένο, νὰ παρα-
γνωρισθοῦμε καὶ νὰ εὐρύνω μὲ τὸ ἴδιο μου χέρι τὴν πλη-
γὴ σου· μὰ εὐρύνοντάς την, ἐπλήγωσα μαζὺ καὶ τὸν
ἑαυτό μου.

Τὸ αἶμα πού ἀνάβησε ἀπ' τὴν πληγὴ σου, ξεπετά-
χτηκε ἔως τὰ μάτια μου πορφυρίζοντας τὲς κόρες τοὺς.
Ἐκίησε τὰ εἶδα ὅλα, πότε κόκκινα, πότε μαῦρα. Ἀπόλεσα
τὴ ζηλευτὴ μου πρωτινὴ γαλήνη. Κάθε φωνὴ ὑπόκωφη
ἐντός σου, ἦταν σπαραγμὸς γιὰ μένα. ἄλλὰ πού μὲ με-
θοῦσε. Ὁ πόνος μου, ἢ ἀπελπισία μου εἶχαν κάτι τὸ

ὀργιῶδες. Ἡ μείη μου μ' ἔκαμε καὶ ξεγνοῦσα τὸν πόνο
σου καὶ τὸν πόνο μου.

Ἔτσι, ἀπὸ μέρα σὲ μέρα, ἢ παρεξήγησι ἐπλάταινε
τὸ χάσμα πού μᾶς ἐχώριζε, ἔως πού βρεθῆκαμε ξαφνικὰ
μικρὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, στὰ δυὸ χεῖλη μιᾶς ἀέυσ-
σου. Μὰ ἂν δὲν παραγνωρίζομεθα, δὲν θὰ συνέβαινε
ποτέ νὰ συναντηθοῦμε σήμερα — ἕνα τόσο ὠραῖο πρωτὶ
— καὶ νὰ γνωρισθοῦμε καλύτερα. Τὸ πεπρωμένο μας δὲν
θὰ φθάνε στὸν συντελεσμό του. Ἐνῶ, τώρα νά! Εἴμεθα
φίλοι, εἴμεθα ἕνα! Ἐὰν δὲν εὕρισκα μιὰ νοσηρὴ ἡδονὴ
στὸν πόνο σου — τὸν πόνο μου — ἂν δὲν ἐπλάταινα μὲ
τὸ ἴδιο μου χέρι τὴν πληγὴ σου — τὴν πληγὴ μου — θ'
ἄγνωστον παντοτινὰ τὸν πόνο σου, ἄλλὰ καὶ σένα μαζὺ.
Ἐνῶ τώρα τὸν γνωρίζω. Γνωρίζω πόσον ὑπῆρξε βαθύς.
Σὲ γνωρίζω Ἐσέ, ὦ ἑαυτέ μου.

Κι ἀπὸ τὸ πρωτὶ ἐκεῖνο, οἱ δυὸ ἐχθροὶ συνεφιλιώθη-
σαν, δῶσαν τὰ χέρια καὶ δὲν ἐπέστρεψαν πλέον ὁ καθεὶς
στὸ ἐρημητήριό του. Ἐνωμένα, ἐβάδισαν πρὸς τὴ ζωὴ.

ΤΑ ΜΟΝΘΕΥΛΑ

Δὲν ἀπευθύνομαι παρὰ σ' ἐκείνους μόνο πού ἐτόλμη-
σαν μακρονὰ ταξείδια, πού ἀδίστακτα ἀρῆκαν τὴν ἀσφα-
λεια τῶν ἡρεμῶν ἀκρογιαλιῶν τοὺς, στρέφοντας τὴν περι-
έρογιά τοὺς πρὸς ξένες γῆς, γιὰ νὰ τὴν κορέσουν μὲ τὸ
Ἄγνωστο.

Δὲν ἀπευθύνομαι παρὰ σ' ἐκείνους μόνο πού ἐγνώρι-
σαν τὸ νανάγιο· τὸ νανάγιο τῶν ἐλπίδων τῶν, τὸ νανάγιο
τῶν ὀνείρων τῶν, ἐκεῖνο — πῶ σκληρὸ — τῆς πίστεως τῶν,
κατόρθωσαν νὰ φτιάξουν τὸ στέρεο μονόξυλο, πού τώρα
γελά μὲ τὰ κύματα καὶ παίζει μὲ τὲς τρικυμίες.

Ἡ φωνὴ μου δὲν εἶνε γιὰ κείνους πού δὲν ζύμωσε
μὲ τὰ χέρια του καὶ δὲν σκάλισε κατόπι μὲ τὴ σμίλη του
ὁ Πόνος· δὲν εἶνε γιὰ κείνους πού ἀπέφυγαν στὴ ζωὴ
τοὺς τὲς οὐλὲς καὶ τὲς ρυτίδες· ἄλλὰ γιὰ κείνους πού τὰ

βαθειά τους μάτια μαρτυροῦν πῶς κάποτε ἀτένισαν κόσμους ἄγνωστους ἀκόμα στοὺς πολλοὺς καὶ τὰ δυνατὰ τους κορμιά παραμορφωμένα, ὁμολογοῦν γιὰ ἀγῶνες ἠρωϊκούς ἐναντίον κάθε σκλαβιάς.

Ἡ γλῶσσα τῆς ζωῆς δὲν εἶναι καταληπτὴ παρὰ ἀπὸ κείνους μόνο πού πάλαισαν.

Πάλῃ ἡ ζωὴ καὶ ὅσοι ζοῦν παλαιστές, ἀλλὰ οἱ παλαιστές εἶναι δύο εἰδῶν· ἐκεῖνοι πού γρήγορα ἀποθαρρύνονται καὶ ἐκεῖνοι πού δὲν παύουν ἀπὸ τοῦ νὰ παλαιοῦν.

Μιλῶ γιὰ τοὺς τελευταίους μόνο καὶ πού μοναδικό σκοπὸ τῆς ζωῆς τῶν πῆραν τὴν πάλη. Εἶναι ἡ φωνὴ μου φωνὴ παλαιστοῦ πού ἀπευθύνεται σὲ παλαιστές.

Εἶναι ἡ φωνὴ μου φωνὴ ταξειδιώτῃ πού ἀπ' τὸ μονόξυλό του, μεσοπέλαγα βλέπει ἄλλα μονόξυλα νὰ βαίνει τὸ καθένα καὶ τὸ δρόμο του.

Βλέπω μονόξυλα πού πᾶν ὅλα μαζί. Ἄλλα πού σωριασμένα ἀκολουθοῦν ἓνα πού τὰ προηγείται. Πολλὰ πού σὰ νὰ πλέουν δυο-δυο, τὸ ἓνα προσπαθόντας πάντα νὰ ἐλκύσει τὸ ἄλλο πλησίον του. Βλέπω μονόξυλα ἀργὰ καὶ ἄλλα γρήγορα. Μονόξυλα πού σὰν φύλλα λοτῶν πάνω σὲ ἔλος, ἀκίνητοῦν, ἐνῶ ἄλλα σὰν δρομεῖς ἐξερευνοῦν καὶ ἀνιχνεύουν τὴ ρευστὴ ἔκταση. Ἄλλοῦ πάλι βλέπω μονόξυλα τόσα πολλὰ μαζί πού δὲν μπορῶ νὰ διακρίνω τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Βλέπω ἄλλα πού ὕστερα ἀπὸ ἓνα τρελλὸ τρεξίδι πρὸς τὴ διεύθυνση τοῦ ἡλίου, ἀπότομα σταματοῦν καὶ χάνονται μέσα σὲ μιὰν ὀμίχλη. Βλέπω μονόξυλα πού μάχονται ἀναμεταξύ τους — δυο-δυο, πολλὰ μὲ πολλὰ. ἓνα ἐναντίον πολλῶν, — ποῖο νὰ βουλιάξει τὰ ἄλλα. Καὶ διαρκῶς βλέπω μονόξυλα, πού στροβιλιζόντας καταπίνονται ἀπὸ ρουφηχτρες. Μὰ πουθενὰ δὲν βλέπω, ν' ἀρμενίζει, πανιά στὸν ἄνεμο, τὸ θρυλλικό ἐκεῖνο καρᾶθι, πού λέν φροτωμένο ἐπιβάτες. Παντοῦ βλέπω χωριστὰ μονόξυλα μὲ τὸν μοναδικὸ τους πλοηγό.

Εἶναι ἡ φωνὴ μου κραυγὴ ταξειδιώτῃ, πού ἀπ' τὸ μονόξυλό του μεσοπέλαγα βλέπει ἄλλα μονόξυλα νὰ βαινουν τὸ καθένα καὶ τὸ δρόμο του.

— Ἄς τραβᾶ λοιπὸν ὁ καθένας μὲ τὸ μονόξυλό του. Ἄς χτυπᾶ μὲ τὸ κουπί του τὸν ἄπειρο ὠκεανό! Ὑπάρχει πῶς ὠραία μουσικὴ ἀπ' αὐτὸ τὸν χτύπο; Κι ὅταν δυὸ μονόξυλα ἀγναντεύονται ἀπὸ μακρῶν, περὶφανα ἄς

χαιρετιῶνται. Ὑπάρχει πῶς εὐγενικὸς χαιρετισμὸς ἀπὸ κείνον πού ἀπ' ἄλῳρα ἀνταλάσσεται πάνω στὴ θάλασσα. Κι ἡ σκέψη τοῦ καθένα ἄς πιαίνει σ' ὅλα τὰ ἄλλα μονόξυλα. Ἄς πιαίνει στὸν ἴδιο βαθὺ ὠκεανὸ πού μᾶς φέρει ὅλους. Ὑπάρχει πῶς βαθειὰ σκέψη;

ΔΙΝΕΣ

Μέσα στὸ Πᾶν εἶμαι σὰ δίνη, ἀνάμεσα σὲ μιὰ ἀπειρία ἀπὸ δίνες.

Καὶ τὸ Πᾶν δὲν εἶναι παρὰ σύνολο ἀπὸ δίνες.

Παλμὸς ἡ ζωὴ, δόνησις καὶ σφυγμὸς — ἡ δόνησις καὶ σφυγμοὶ — τὸ Πᾶν.

Στροβιλιζοῦν ὑπάρξεις, βαλοέρνοι μὲς στὴ φαινόμενη τους ἀκίνησι τὰ δένδρα.

Βλέπω παντοῦ χοροὺς, χοροὺς τρελοῦς, ὀργιώδεις, ἀντίχορους ἀτέλειοτους.

Παντοῦ κάμψε ς, κλίσεις, στροφές, καμπύλες, ρυθμικὰ κουνήματα, λικνίσματα καὶ πουθενὰ ἡ ἀκίνητη, εὐθεῖα γραμμὴ. Παντοῦ τόξα μὰ πού δὲν βαστάζουν κολόννες.

Παντοῦ ἡ περιστροφή, ὁ κύκλος ἢ ἡ ἔλλειψη καὶ πουθενὰ ἡ ἐπάνοδος, ἡ ἐπιστροφή στὴν πρώτην ἰσορροπία, ἡ ἀποκατάσταση.

Ξαναγυρίζει ὁ κύκλος, ἀλλ' εἶναι ἄλλος κύκλος.

Ἡ Ρόδα πού γυρίζει δὲν εἶναι ποτὲ ἡ αὐτὴ. Κάτι τὸ ἀνεπανόρθωτο ἐμεσολάθησε στὸ μεταξύ: ὁ Χρόνος. Τὰ πράγματα εἶναι ἱστορίες, τὰ πράγματα διηγοῦνται τὲς ἱστορίες τῶν, καθένα καὶ στὴ γλῶσσα του· κάθε τι ἔχει καὶ τὸ ἰδιαίτερό του ἰδίωμα.

Καὶ ὅμως — ἀνταποκρίσεις συνδέουν τὲς δίνες ἀνάμεταξύ τους.

Ἡ δίνες ἔχουν τὴ συνείδησή τους· τόσες δίνες, τόσες συνειδήσεις πού ἐκφράζουν κάθε ἀλλαγὴ πού συμβαίνει μέσα τους.

Καὶ δὲν ὑπάρχει δίνη πού νὰ εἶναι ἀπεριόριστη διάρκειας. Ἄφ' οὗ χορέψει καὶ μεθυσθεῖ ἀπὸ τὸ χορὸ τῆς,

ἔρχεται μιὰ ἄλλη, μὲ διάφορο ρυθμὸ — καὶ ὁμως συνέχεια τοῦ προηγούμενου — καὶ πέρνει τὴ θέσιν της.

Ὁ χορὸς ποὺ ἐκόντας-ἀκόντας χορεύομε μᾶς ὀρίζει καὶ μᾶς κάνει νὰ πιστεύομε στὴν ἀνθυπαρξία μας. Ἄλλ' ὁ χορὸς ξαφνικὰ παύει σὰν ἓνα τραγουδι ποὺ διακόπτεται.

Κι ἄλλος χορὸς ἀρχίζει ποὺ μᾶς ὀρίζει ἐκ νέου καὶ μᾶς δίδει μιὰ καινούρια συνείδησι τοῦ ἑαυτοῦ μας. Εἴμεθα ὅλοι βαλμένοι μὲς στὸ χορὸ: τὸ χορὸ τῆς στιγμῆς. Αὐτὸς εἶναι γιὰ μᾶς ἡ ἀλήθεια.

Ὅσο κρατεῖ ἓνας χορὸς, τὸν νομίζομε ἢ τὸν θέλομε αἰώνιο. Ὁ τελειομὸς του — μᾶς φαίνεται — θὰ μᾶς ἀπέλιπε. Ἄλλ' ὁ χορὸς δὲν σταματᾷ ποτέ, μόνο ἀλλάζει. Καὶ σὲ κάθε καινούριον χορὸ βρίσκομε πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ χορὸς ποὺ ἀληθινὰ μᾶς ταίριαζε.

Παραπονούμεθα γιὰ τὴν ἀσιτάθεια, τὲς ἀλλαγές, τὲς μεταπτώσεις ἐκείνων ποὺ ἀγαποῦμε ἢ ἐκείνων ποὺ ἀπὸ συμφῆρο προσωπικὸ, θέλομε νὰ βλέπομε διαρκῶς ἀμετάβλητους. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀσιτάθεια, παρὰ Ἀνάγκη: Ἀνάγκη χοροῦ.

Κάθε τι ποὺ ζεῖ, ποὺ ὑπάρχει, ὀφείλει νὰ κινεῖται, νὰ πάλει, νὰ δονεῖται, νὰ μεταβάλλεται, ν' ἀκτινοβολεῖ, νὰ πλημυρίζει ἀπὸ ρυθμούς καὶ κύματα, τὸ περιβάλλον του.

Εἴμεθα ρυθμοί, εἴμεθα δίνες, εἴμεθα στρόβιλοι.

Δίνες ποὺ συγκρουόμεθα ἢ μία μὲ τὴν ἄλλη, σὰν σύννεφα σκόνης ποὺ ὑψώνει ὁ ἄνεμος.

Δίνες ἀκόμη ποὺ ζητοῦμε κάποτε νὰ συνταυτισθοῦμε, νὰ ἐνωθοῦμε μὲ μίαν ἄλλη, ν' ἀφίσομε τὸ ἴδιο ἀκτινοβόλημα — ἢ πυροτέχνημα, — νὰ συγχρονίσομε τοὺς ρυθμούς μας.

Προσπάθειες μάταιες, προσπάθειες στιγμῆς.

Στὸ Ἄπειρον μῆσα ζοῦμε, μῆσα στὰ ἄπειρα φαινόμενα συγκαταλεγόμεθα. Ἄς ἀποδεχθοῦμε τὴν ἀδαμάντινη ἀνάγκη τῶν ἄπειρων χορῶν ποὺ δὲν τελειοῦν ποτέ.

Γ. ΒΡΗΣΙΜΙΤΖΑΚΗΣ

ΣΕ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ

Η “ΤΡΙΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ” ΤΟΥ

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Δὲ γίνεται ἐδῶ κριτικὴ τοῦ βιβλίου τοῦ Παπανούτσου. Τὴν «Τριλογία τοῦ Πνεύματος» εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ τὴν παρακολούθησω ἀπὸ τὴ γένεσίν της ἴσαμε τὴν σημερινὴν ὀργανικώτατην ἀρχιτεκτονικὴν της. Τὴ θέσιν, τὴ σύνθεσίν της, τὰ εὐρήματα, τὰ μέσα της, τὰ δέχτηκα στὴν ἀρχὴ μὲ ξάφνιασμα μαζὶ καὶ χαρὰ σιγά-σιγά τὰ δέχτηκα μὲ πεποίθησιν· σὲ τρόπο ποῦ, καὶ νὰ τό θελα ἀκόμα, δὲν θὰ μπορούσα νὰ περάσω τὰ ὄρια μιᾶς appreciation. Ἐπειτα τὸ βιβλίον εἶναι τέτιον. Ὅταν, ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν τῆς αἰσθητικῆς συγκλήσεως, προχωρήσεις μὲ τὴν ἀνάλυσιν τῆς Τέχνης στοὺς δύο της πόλους τοῦ «Κάτω Τέχνην» καὶ τοῦ «νωθῶ Τέχνην» ὡς μὲ τὸ ἀξιολογικὸ ξεχώρισμα τῶν φανερωμάτων της· ὅταν σὴ μελέτῃ τῆς Ἠθικῆς, ἢ στὸ διάβασμα τῆς Ἐπιστήμης δεῖς ὅτι τὸ ἴδιον στέρεον βῆμα σὲ φέρνει στὴν παραδοχὴ δεσμῶν, συνδυασμῶν καὶ ἀναλογιῶν ἔτσι ποῦ νὰ φτάσεις νὰ παραδεχτεῖς τὴ ρυθμικὴν ἔνωσιν τῶν τριῶν αὐτῶν «τρόπων» στὸ γενικὸ νοητὸ τύπο, τὸ Πνεῦμα, δὲ σοῦ μένει παρὰ νὰ χαρεῖς τὴν ἐκτίμησίν σου — σοῦ πάει δηλ. μόνο νὰ ξαναγυρνᾷς τὶς ιδέες σου μὲς στὸ νοῦ σου, ν' ἀνοίγεις τὴ σκέψιν σου προσπαθώντας νὰ ξαναζωντανέψεις τὰ βιαστικὰ κι ἔμεσα καὶ πλάγια παρμένα περιστατικὰ τοῦ βιβλίου μὲ τὴ δική σου σύνθεσιν. Γιὰ νὰ μὴ δέχεσαι τὰ συμπεράσματα τοῦ Παπανούτσου, τὰ βήματά σου θὰ σκόνταψαν στὶς πεποιθήσεις σου· μιὰ τέτια ἐργασία δὲν τὴν παρατᾷς σὰ μὴ ἀναγκαῖα στὴν πνευματικὴν σου ἀνάπτυξιν· καὶ τότε σοῦ πάει νὰ κάνεις κριτικὴ καὶ «ἀναλύοντις τὴ σκόνην» τοῦ ἔργου νὰ τ' ἀντιμετωπίξῃς μὲ τὶς δικές σου — γιὰ σένα ὑγιέστερες — ἀντιλήψεις. Ἐγὼ, τὴ χαρὰ τῆς ἐκτίμησός μου, τὴν appreciation αὐτὴν, θὰ τὴν περιορίσω σὲ τοῦτο: νὰ φέρω σὲ πρῶτον πλάνον μερικὰ πράγματα ποὺ θεωρῶ ἀπαραίτητον νὰ τάχει κανεῖς

στό μυαλό του σάν οδηγό στη μελέτη του βιβλίου αυτού, ή σά συμπέρασμα από τὸ βιβλίο αὐτὸ σὲ δικές του μελέτες.

Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Τί ζήτησε καὶ τί ἀπόδειξε στὸ βιβλίο του ὁ Παπανούτσος;

Νομίζω πὼς τὰ παρακάτω κρατοῦνε τὰ συμπέρασμα-
τα τὰ πιο γενικά του ἔργου του :

Τὸ ΠΝΕΥΜΑ πού γι αὐτὸν εἶναι «ένας τύπος νοη-
τός, μιὰ ἔννοια», πού ἐπλάσε «γιά νά κλείσει μέσα της
ένα σωρὸ φαινόμενα ἄλλης τάξης — φαινόμενα δηλ. πού
οὔτε μὲ τὰ «φυσικά» μποροῦν νά μποῦν στήν ἴδια μοίρα,
οὔτε μὲ τὰ «ψυχολογικά», — τὸ εἰδολογικά ἐνιαῖο καὶ μονα-
δικὸ Πνεῦμα χωρίζεται «τοπικά» σὲ τρεῖς τρόπους σύλη-
ψης, σὲ τρεῖς ὑποστάσεις : τὴν Τέχνη, τὴν Ἠθικὴ καὶ
τὴν Ἐπιστήμη.

Τέχνη, Ἠθικὴ καὶ Ἐπιστήμη «ἔχουν στὸ βάθος τῶν
ὁμοιοτήτες τόσο θεμελιακές, πού, μόνον ὅταν μὲ τὴν ἔξαρση
τῶν κοινῶν στοιχείων τους ὑποταχτοῦν σ' ἕναν τύπο γενικό»,
τὸ Πνεῦμα, γίνονται νοητὰ ἀκόμα καὶ σὲς διαφορές των.

Τέχνη, Ἠθικὴ καὶ Ἐπιστήμη ἐξεταζόμενες εἰδολογι-
κὰ φανερώνουν τὴν ἴδια προσπάθεια τῆς ἀνθρώπινης
ψυχῆς — νά λυτρωθεῖ ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὴ ταραχὴ τοῦ πάθους,
δηλ. «ἀπὸ τὴν κάθε ἀσύμμετρη, ἀνώμαλη, ἀτακτὴ κίνηση
τῆς ψυχῆς, πού ὅσο ἡδονικὴ καὶ ἂν μπορεῖ νά εἶναι στήν
ἀρχή, καταπονεῖ τὴν ψυχὴ καὶ φέρνει μοιραία τὴν ἀπα-
λὴν ἢ τὴν ἔντονην ὀδύνη», μὲ μιὰ λέξη, ἀπὸ τὴν ἀφό-
ρητη ροὴ τοῦ Πραγματικοῦ, πού εἶναι ἀκατάσχετη, κρούα
καὶ ἀδειανή.

Μὲ τὴν ἀπόδοση τοῦ Πνεύματος λυτρώνεται ἡ ψυχὴ.
Μὲ τὴν ἀπόδοση τοῦ Πνεύματος — μὲ τὸ βάλοιο δηλ.
Πνεύματος, μὲ τὸ κλείσιμο, στρογγύλεμα, καὶ πειθαρχη-
μα σ' ἕνα μόνον Νόμον ἐσωτερικό, σὲ μιὰν ἰδέα, εἴτε ἐνὸς αἰ-
σθητοῦ ὁμοιώματος τοῦ Πραγματικοῦ (λύτρωση τῆς Τέχ-
νης), εἴτε μιᾶς εἰκόνας νοητῆς καὶ γεμάτης τῆς ροῆς τῶν
στιγμῶν τοῦ Πραγματικοῦ (λύτρωση τῆς Ἐπιστήμης),
εἴτε αὐτούσιων τῶν στιγμῶν τοῦ εἶναι, καθὼς πρὸς αἰ-
σθητὰ στήν ἀτομικὴ ἢ στήν ὁμαδικὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων
(λύτρωση τῆς Ἠθικῆς). Κι ἔτσι ὡς ἔργο πιά, ἢ Ὀμορφιά,
(Τέχνη), ἢ Ἀλήθεια (Ἐπιστήμη) καὶ ἢ Ἀρετὴ (Ἠθικὴ)

μπαίνουν σὲ τοῦτο τὸν κοινὸν ὀρισμὸ : «νόημα, πειθαρχη-
μα ἐσωτερικό τῆς ἀκατάστατης, σπαμωδικῆς καὶ ἀδιά-
φορης ροῆς τῶν στιγμῶν τοῦ εἶναι», Αὐτὰ εἶναι τὰ γε-
νικά συμπέρασμα τῆς ἐργασίας τοῦ Παπανούτσου. Μ'
αὐτὰ κλείνει ἡ ὅλη θέση τοῦ βιβλίου.

Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ φιλοσοφικὸς νοῦς, ὁ ἀκονισμένος ἀπὸ τὴν παρα-
τήρηση καὶ τὴ συλλογὴ, τὴν ἀνάλυση καὶ τὴ σύνθεση, καὶ
ὅταν ἱκανοποιηθεῖ μὲ τὴ λύση, δὲ στέκεται στιγμῇ. Προ-
χωρεῖ. Σπείρα, ἢ φωτεινὴ τῆς σκέψης του γραμμὴ, ξανοί-
γεται δλοένα καὶ σὲ πλατύτερους κύκλους. Μὲ τὸ κλεί-
σιμο τῆς θέσης τοῦ ἔργου του, μὲ τὴν ἀπόδειξη τῶν ὄσων
ζήτησε ὁ Παπανούτσος, μπορεῖ νά σταθεῖ ; Ὅπως τὰ διά-
φορα στάδια στὸ ξετύλιγμα τῆς ἐρευνᾶς του χρησίμευαν
γιά σκαλοπάτια πρὸς τὴν ὀργανικὴ τελειότητα τῆς ὅλης
ἐργασίας — στάδια πού θὰ μποροῦσαν κάλλιστα ν' ἀποτε-
λέσουν ἰδιαίτερες μελέτες, αἰσθητικὲς ὅπως ἡ ἐρμηνεία
τῆς Τέχνης (ἀξίζει νά σημειωθοῦν οἱ ὄροι : περίτεχνο-
κικότεχνο) ἢ ἡ φιλοσοφικὴ ἀνάλυση τῆς αἰσθητικῆς συ-
κίνησης, κοιτικὲς ὅπως ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀξιολογικοῦ κρι-
τηρίου, κτλ. — ἄλλο τόσο ἡ ὅλη του ἐργασία εἶναι ἐνε-
στάδιο τῆς κατοπινῆς κατεύθυνσός του. Γι αὐτὸ τίς σὰ-
ἐπίλογο — καὶ ὅχι συμπέρασμα — λιγοστὲς σελίδες τοῖ
ἀξίζει κανεὶς νά τις διαβάσει μὲ ὅλως ξεχωριστὴ προσοχὴ

Κάπου ρωτᾷ : «Ὅ, τι μὲ κινεῖ πρὸς τὴν Τέχνη, τὴν
Ἠθικὴ καὶ τὴν Ἐπιστήμη εἶναι ἡ λαχτάρα τοῦ λυτρω-
μοῦ. Ποιὰ, τώρα ἀπὸ τίς τρεῖς αὐτὲς ἀπελπισμένες προσ-
πάθειες τοῦ ἀνθρώπου σώζει ὀριστικά ; » Κι ἀφοῦ μᾶς
δόσει τὴν Ἀπολογία καθενὸς ἀπὸ τοὺς «τρόπους», καὶ
ἀφοῦ μᾶς πείσει πὼς καθέννας των εἶναι μιὰ μονόπλευρη
λύση, ἕνα μονόσκελο ἀντίκρουσμα τῆς ὑπέροχης λύτρωσης,
μᾶς δίνει τὸν ὀρισμὸ — σοφὸν ὀρισμὸ τῆς ὑπέροχης ἐνό-
τητας τῆς Θρησκείας. «Τὴν ὀργανικὴ σύνθεση τῶν τρόπων
τοῦ Πνεύματος σὲ μιὰν ἱστορικὴ στιγμῇ τῆς ζωῆς τῶν
ἀνθρώπων, ὅταν εἶναι φαινόμενο ὁμαδικό, τὴν ὀνο-
μάζω Θρησκεία».

Ἐχει ἕνα καινούργιο νόημα ὁ ὄρος αὐτὸς τοῦ Πα-
πανούτσου. Θρησκεία γι αὐτὸν δὲν εἶναι παρὰ ἡ ὑπέροχα-
τη τρίπλευρη πυραμίδα πού ἀπὸ τὴν κορυφὴ της τὸ

Πνεῦμα, ταιριασμένο συμμετρικά, κι ἡγεμονικά θρονιασμένο, δεσποτικά βισιλέθει. Κάθε δηλ. πραγμάτωση τῆς ὀλοκλήρωσης τοῦ Πνεύματος, κάθε ὀργανική σύνθεση Ὁμορφίας, Ἀρετῆς καὶ Ἀλήθειας εἶναι καὶ μιὰ Θρησκεία. Θρησκεία θὰ ὀριστεῖ ἢ «προελληνική κλασική ἐποχή»· θρησκεία ἢ χριστιανική ἐποχή· προσπάθειες θρησκείας, ἢ καλύτερα θρησκείες in statu nascendi, εἶναι γιὰ μᾶς, τοὺς ἀσυνέπαρτους κι ἀδιάφορους, τόσες ἄλλες ὀλοκληρώσεις τῆς Ἰδέας, ὅπως ὁ βραχυμανισμός, ὁ ἐσωτερισμός, ὁ μπολσεβικισμός ἀκόμα, καὶ κάθε ἄλλη «κλασική» ἐποχή.

Τὸ ξεχώρισμα κλασικῶν καὶ ρομαντικῶν δὲν ἐφαρμόζεται μονάχα σὲς ὀμάδες, ἀλλὰ καὶ στὰ ἄτομα. Καθένας μας ζεῖ μιὰ κλασική καὶ μιὰ ρομαντική ἐποχή. «Ὅποιος τῶχει ἔτοιμο μέσα του τὸ Ναι» — τὸ Ναι τῆς Ὑπέρτατης ὀλοκλήρωσης — «φανερώνεται ἀμέσως», γιὰ νὰ μεταχειρισθῶ τοὺς στίχους τοῦ Καβάφη, «καὶ λέγοντάς το πέρα πηγαίνει στὴν τιμὴ καὶ στὴν πεποίθησή του». Μὰ ὁ ἄνθρωπος τοῦ μεγάλου Ὁχι, ὁ Ρομαντικός, ὁ ἀρνηθεὶς, κι «ἂν ρωτιοῦνταν πάλι ὄχι θὰ ξαναέλεγε», ὅσο κι ἂν «τὸν καταβάλλει ἐκεῖνο τ' ὄχι — τὸ σωστό» — σωστό γιὰ μᾶς τοὺς ἄνθρώπους τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, τοὺς πνιγμένους ἀπὸ τὴν ἀγωνία, κι ἀνίκανους νὰ δεχτοῦμε τὴν ὑπέρτατη σύνθεση τῶν τρόπων τοῦ Πνεύματος. Τὸ γιατί θὰ ξαναλέγαμε ὄχι, μᾶς τὸ φανερώνει ἢ φιλοσοφικοψυχολογική αὐτὴ ἀνάλυση τῆς σημερινῆς ἀγωνίας :

«Εἴμαστε ἀνήμποροι νὰ πραγματοποιήσωμε τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ Πνεύματος. Καὶ εἴμαστε ἀνήμποροι γιὰ ἕναν τέτοιο ἄθλο, γιατί δὲν εἶναι πιά στὸ χέρι μας ν' ἀμφιβάλλομε βαθιὰ καὶ μὲ πάθος σὲ τοῦτα τὰ τρία δόγματα τῶν Ἑλλήνων (τῶν ρομαντικῶν Ἑλλήνων) καὶ τῆς Ἀναγέννησης (τῆς ρομαντικῆς ἀναγέννησης) :

1. Πὼς ὑπάρχει μιὰ ψεύτικη καὶ ἀνήθικη ΟΜΟΡΦΙΑ, καὶ μιὰ ἀληθινὴ καὶ ἐνάρετη ΑΣΚΗΜΙΑ.
2. Πὼς ὑπάρχει μιὰ ψεύτικη καὶ ἄσκημη ΑΡΕΤΗ, καὶ μιὰ ἀληθινὴ καὶ ὀμορφη ΑΜΑΡΤΙΑ.
3. Πὼς ὑπάρχει μιὰ ἄσκημη καὶ ἰνήθικη ΑΛΗΘΕΙΑ, καὶ μιὰ ΠΛΑΝΗ ἐνάρετη καὶ ὀραία.

Ἐνόσω εἴμαστε ἀνίκανοι ν' ἀπιστήσωμε σὲ τοῦτο τὸ ἐωσφορικό credo (νὰ τὸ θελήσωμεν ἀπλῶς δὲ φτάνει· πρέ-

πει νὰ μπορέσωμε — καὶ πραγματικά δὲ μποροῦμε), ποτὲ δὲ θὰ πραγματοποιήσωμε τὴν ὑπέρτατη σύνθεση, πὺ μέσα τῆς σήνει κάθε ἀντίθεση Ὁμορφίας, Ἀρετῆς καὶ Ἀλήθειας, κάθε ἀντίθεση Ἀσκήμιας, Κακίας καὶ Πλάνης. Ποτὲ δηλ. δὲν θὰ ἐπιτύχωμε τὴν ἐνότητα τοῦ Πνεύματος. Μέσα στὰ σπλάχνα μας ὁ ἀγώνας καὶ ὁ σπαραγμὸς θὰ συνεχίζονται ἀνίλεοι.

Μὰ νὰ μὴν ξεγελιόμαστε. Ὅσο κι ἂν ἐνθουσιαζόμαστε, καὶ παιδιὰ τοῦ αἵωνα μας χαιρόμαστε τὴν ἀγωνία μας, τίποτα δὲν ἀποκλείει ἕνα ξαναπέραςμα στὴ κλασικὴ τιμὴ καὶ πεποίθησή μας. Γιὰ κείνους ποὺ μυστικιστικὰ ἀφήνονται στὰ ἰδανικά τοῦ μπολσεβικισμοῦ καὶ μαζί του παλέθουν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ σημερινὸ χάος, γι αὐτοὺς τοὺς ἄνθρώπους τοῦ νέου μεγάλου Ναι, ποὺ «λέγοντάς το πέρα» πηγαίνουν στὴν κλασικὴ ἐποχή τους, γι αὐτοὺς ξαναδημιουργεῖται ἢ νέα θρησκεία, ἢ νέα ὀλοκλήρωση τοῦ Πνεύματος.

Ὁ Παπανοῦτσος δὲν φαίνεται νὰ εὔχεται, καὶ σὺν ἀπαραίτητη νὰ ἐπικαλεῖται τὴν νέαν ὀλοκλήρωση. Μήπως στὸ ξέσπασμά του στοὺς «τρόπους» του, σήμερα π.χ., δὲ μᾶς ἔδωσε τὸ Πνεῦμα, τὰ θανατοτότερα του δημοιοργήματα ; Ἡ ἐνότητα δὲ θάταν περιορισμὸς ἐκδήλωσης, περιορισμὸς ἐκφρασης ; Γι αὐτὸ κι ὁ Παπανοῦτσος, ξέροντας τῆς ἱστορίας τὸ ξαναγύρισμα, σὰ νὰ εἶναι βέβαιος πὼς οἱ ἰδέες ποὺ πλάσαμε καὶ συντρίψαμε, ἢ ποὺ πλάθομε καὶ θὰ συντρίψομε, δὲν περιορίζονται ὡς ἐδῶ. Μᾶς λέγει μόνο πὼς ἢ Εὐρώπη τοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ εἶναι ἀνίκανη νὰ ζήσει καμιά νέα ὀλοκλήρωση. Γιατὶ ἢ Εὐρώπη ἀγωνιᾷ τὴ δικὴ τῆς ρομαντικῆς ἀμετάκλητη ἀγωνία. Τὶς νέες ἰδέες τίς γεννοῦν ἄλλοι λαοί, ἄσποροι καὶ χρωματιστοί, «κι ὀργανώνονται νὰ τίς ἐπιδείξουν μέσα στὸ γεμάτο φρίκη στίβο τῆς ἱστορίας». Ποιοὶ λαοί ; Ποιὲς ἐνδείξεις ὑπάρχουν ; Καμιά ἐνδειξη δὲ στάθηκε ποτὲ γιὰ τὸ ξέχυμα τοῦ Ἰσλάμ· οὔτε γιὰ τὸ δράμα τῆς Ρουσίας. Γιατὶ ἔχι ἄλλοι λαοί ; ὁ Ἰνδικὸς μὲ τὴ βαθύτατα ριζωμένη ἐσωτικὴ καὶ μυστικιστικὴ ψυχικότητά του ; ἢ ὁ ἀμερικανικὸς ποὺ ποιοὺς ξέρει μὴ δὲν παραδόσει στὴν Ἱστορία μιὰ κλασικότερη ἐποχὴ μὲ τὴν ἐκπνευμάτωση τῆς μηχανικῆς ὑπόστασής του ;...

Ἐπαναλαμβάνω : τίς σὺν ἐπίλογο λιγοστὲς σελίδες

του ἀξίζει νὰ τις διαβάσει κανεὶς μὲ ὄλως ξεχωριστὴ προσοχὴ. Ἄπ' αὐτὲς τὶς σελίδες ξετυλίγεται τῆς σκέψης τοῦ ἢ σπεῖρα σὲ γενικότερα προβλήματα τοῦ σκέπτεσθαι. Ἄπ' αὐτὲς — ὕστερα ἀπὸ μιὰ «γενετικὴ» ἐξήγηση τῶν τρόπων τοῦ Πνεύματος παίρνει γένεση ἢ βιο-αντίληψη καὶ κοσμο-αντίληψή του.

ΤΟ ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Μπορῶ νὰ συνεχίσω σ' ἓνα σημεῖο τοῦ βιβλίου ποὺ ναι εὐρημα ἀληθινό.

Ὁ Παπανοῦτσος μᾶς φέρνει ἓνα νέο κριτήριον τῶν τρόπων τοῦ Πνεύματος. Τὸ κριτήριον τῆς ἀξιολογικῆς ὕψωσης, παράλληλα κι ἐξ ἴσου ἀπαραίτητα πρὸς τὸ κριτήριον τῆς ἀληθινότητος.

Τὰ ἔργα Τέχνης, οἱ ἄθλοι τῆς Ἡθικῆς, τὰ δόγματα τῆς Ἐπιστήμης μποροῦν νὰ καταταχτοῦν ἀξιολογικὰ σὲ πέντε ὑπάλληλα ἐπίπεδα, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὰ ὅρια τῶν ἐξῆς πέντε ἀντικρουσμάτων: Πρόσωπο-Πράγματα, Ἄντρας-Γυναίκα, Ἐμεῖς-Αὐτοί, Ἐγὼ-Οἱ ἄλλοι, Ἄνθρωπος-Κόσμος. Στὶς ἀντιθέσεις αὐτὲς ἀντιστοιχοῦν: ἡ φυσιολογική, ἡ ἐρωτική, ἡ κολεκτιβική, ἡ ἐγωιστική, ἡ θρησκευτικὴ Τέχνη ἢ βιοτεχνική, σεξουαλική, κολεκτιβική, ἐγωιστικὴ καὶ θρησκευτικὴ Ἡθική, καὶ ἡ φυσιολογική, ἡ σεξουαλική, ἡ κολεκτιβική, ἡ ἐγωιστικὴ καὶ ἡ θρησκευτικὴ Ἐπιστήμη. Καθένα ἀπ' αὐτὰ τὰ στρώματα, τὰ ἐπίπεδα εἶναι κι ἓνας σταθμὸς τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς στὸ δρόμο τῆς τοῦ «βασιλικό», καθὼς δηλ. αἰεὶ νὰ συνειδητοποιήσῃ τις λαχτάρες καὶ τὴν ἀγωνία τῆς. Καὶ μέσα στὰ πέντε αὐτὰ ἐπίπεδα κατατάσσεται κάθε Καλλιτέχνημα, κάθε ἄθλος ἠθικός, κάθε ἐπιστημονικὸ δόγμα. Ὁ λόγος ποὺ δεχόμαστε τὸ ἐπίπεδο Πρόσωπο-Πράγματα χαμηλότερο ἀπὸ τ' ἄλλα ὅλα, ἐνῶ ὁ Ἄνθρωπος-Κόσμος ὡς τὸ ὑπέρτατο, εἶναι αὐτός: ἐφόσον ἢ συνειδησὴ ξεχωρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ κτῆνος, ὅσο περισσότερο συνειδητοποιεῖ κανεὶς τὴν ἀγωνία καὶ τὶς λαχτάρες τῆς ζωῆς του, τόσο καὶ πραγματοποιεῖ μιὰν ὑπέρτατη δυνατότητα τῆς ἀνθρώπινης οὐσίας. Ἡ συνειδητοποίηση ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο Πρόσωπο-Πράγματα πρὸς τὰ πάνω εἶναι ὀλοένα καὶ σταθερὰ ἐσωτερικότερη, ἐνῶ στὸ ἐπίπεδο Ἄνθρωπος-Κόσμος εἶναι ἐσωτερικότερη.

Τώρα, ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸ βαθμὸ ἀληθινότητος ποὺ περιέχει, εἶναι σ' ἓνα ἔργο Τέχνης, σ' ἓναν Ἡθικὸν ἄθλο ἢ σ' ἓνα ἐπιστημονικὸ δόγμα, ἢ ἀξία του. Ἀξία ἐνὸς ἔργου Τέχνης εἶναι τὸ μέγεθος του, ἐνὸς ἠθικοῦ ἄθλου τὸ ὕψος του, ἐνὸς ἐπιστημονικοῦ δόγματος ἢ ἐσωτερικότητά του. Καὶ ἡ ἀξία αὐτὴ μετριεῖται μὲ βάση τὸ ἀνάστημα τῆς Ἰδέας τοῦ μέσα του, ποὺ πίσω του κυριαρχεῖ — μὲ βάση τὸν Ἀόρατο Μονάρχη, ποὺ δεσποθεῖ τὸ μέγεθος, τὴν sublimité τοῦ ἔργου Τέχνης, τοῦ ἠθικοῦ ἄθλου, τοῦ ἐπιστημονικοῦ δόγματος. Παράλληλα, λοιπόν, πρὸς τὸ κριτήριον τῆς Ἀλήθειας, τὸ ἀξιολογικὸ κριτήριον τοῦ Ὑψους, τὸ ὕψος ἐνὸς ἠθικοῦ ἄθλου, ἢ ἐσωτερικότητα ἐνὸς ἐπιστημονικοῦ δόγματος.

Τῆ σημασία ποὺ ἔχει καὶ τὰ ὠφελήματα ποὺ θὰ φέρει ἢ ἐφαρμογὴ τοῦ κριτηρίου αὐτοῦ τὴ νοιώθει καθένας.

Τῆ μόνη ἀντίρρηση ποὺ μπορεῖ νάχει κανεὶς στὸ κριτήριον τοῦ ὕψους καθαντὸ εἶναι τοῦτο:

Ἡ Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου νὰ στέκει τόσο χαμηλά, στὸ ἀντίκρουσμα Πρόσωπο-Πράγματα; Ἡ Κόλαση τοῦ Ντάντε στὸ τρίτο ἐπίπεδο; Τ' ἀριστοτεχνήματα αὐτὰ τὰ βάζεις χαμηλότερα ἀπὸ ἄλλα; Περίεργο...

Ναί, ἢ Ἰλιάδα στὸ πρῶτο, κι ἢ Κόλαση στὸ τρίτο. Μὴν ξεχνᾶμε πὼς αὐτὰ στὸ κριτήριον τῆς ἀληθινότητος εἶναι μεγαλοτεχνήματα. Κι ἂν τὸ κριτήριον τοῦ ὕψους τὰ κατατάσσει τόσο χαμηλά, ἐμεῖς περιμένουμε τὸν Ὀμηρο τοῦ πέμπτου ἐπιπέδου, ποὺ θὰ μᾶς δώσει μιὰν Ἰλιάδα τοῦ πέμπτου ἐπιπέδου. Ὁ Αἰσχύλος μὲ τὸν «Προμηθεὶα Δεσμώτη», ἢ ὁ Γκαίτε μὲ μέση τοῦ Φάουστ, ἢ ὁ Μίλτον μὲ μέρη τοῦ «Ἀπολεισθέντος Παραδείσου» αἰωρήθησαν στὸ πέμπτο ἐπίπεδο χωρὶς Ὀμηροὶ νὰ τὸν κριεῖναι. Ὅταν θάχομε μιὰ Ἰλιάδα τοῦ πέμπτου ἐπιπέδου θὰ φωνάξομε τὸν ποιητὴ του: Ὀμηρο τῶν Ὀμηρῶν.

ΤΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΜΟΥ

Ἐνα τόσο σοφὸ βιβλίον, μιὰ τόσο σφιχτὰ ἀρχιτεχνικὰ ἀναπτυγμένη ἐργασία πρέπει νὰ βοεῖ γερῆ τὴν ἀπίχρησή της στὴν ἑλληνικὴ διανόηση. Εἶναι τόσα πολλὰ ἐκεῖνα ποὺ μπορεῖ νὰ φέρει σὲ φῶς ἢ προσεχτικὴ μελέτη τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ποὺ περιμένω, στὴν Ἑλλάδα κυρίως, κάποια κίνηση ζωηρή. Ἀπὸ τὸν Καζαντζάκη μάλιστα

πὸν οἱ πεποιθήσεις του («Ἀσκητική», «Ἐντυπώσεις ἀπ τῆ Ρουσία», κτλ.) τόσο ταιριάζουν μὲ τὸ συμπέρασμα τοῦ Παπανούτσου περιμένω τὴν (κατὰ τὸν ὄρο τοῦ Ἄλφρεντ Κέρρ) ποιητικὴ κριτικὴ τοῦ ἔργου του. Γιὰ ἓνα περισσότερο μάλιστα λόγο πὸν οἱ πεποιθήσεις τοῦ Καζαντζάκη καὶ τὰ συμπεράσματα τοῦ Παπανούτσου ξεκίνησαν ἀπὸ τόσο διαφορετικὰς ἀφετηρίες. Ὅμως ὁμολογῶ πὸς φοβᾶμαι κάτι: τὴ φύρα τῆς «μαρξιστικῆς φόρμουλας» πὸν εἶναι τόσο τῆς μόδας. Τὴ φοβᾶμαι πολὺ γιὰτὶ ἔχει ξεσπνευθίσει νὰ κινάει τὰ πράγματα πάντα σὰν ἐπιστημονικὸς στοχασμὸς: ὅταν δὲν τὴν συμφέρει τ' ἀντικρίζει μὲ τὴν καρδιά τῆς. Ἔτσι πὸν ὑπάρχει φόβος νὰ σκοντάψουν. Ἡ θέση τοῦ βιβλίου τοῦ Παπανούτσου στέκει στὸ εἰδολογικὸ ἐξέτασμα τῶν πραγμάτων. Ἡ δική τους γενετικὴ ἀποψη δὲν ἀποτελεῖ θέμα τῆς μελέτης αὐτῆς. Ξέρω ὅτι θ' ἀποτελέσει τὸ θέμα κατοπινοτέρας ἐργασίας του. Πάντως ἓνα πρᾶγμα εὐχομαι: νὰ μὴ χρησιμέψει ἢ βαθεῖα καὶ ἀληθινὰ σοφὴ ἐργασία τοῦ Παπανούτσου σὰ μέσο νὰ βυθομετρηθεῖ ἢ κρίση καὶ ἢ ἀντιληπτικότητα τῆς κριτικῆς μας, ἢ βαδύτητα καὶ ἢ βαρύτητα τῆς ἐλληνικῆς διανόησης....

ΙΟΥΛΙΟΣ 1928

ΜΑΚΗΣ ΑΝΤΑΙΟΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Συχνὰ ἀναφέρουν τὴ φράση τοῦ Γκαίτε: «Μὲ τὸν Ἀχιλλέα του καὶ τὸν Ὀδυσσεά του, τὴν Ἀνδρεία καὶ τὴ Σοφία, ὁ Ὅμηρος μᾶς ἔδωκε τὸ πᾶν». Ἄλλ' ἦταν αὐτὸ μία ἀπλή φράση; Στὸ νευρικο-αἰμοχαρῆ Ἀχιλλέα δὲν ὑπάρχουν μόνο σὲ σπέρμα οἱ ἱπότες τοῦ Μεσαίωνα, ὁ Gaetz de Berlichirgen, ὁ Cid, ὁ Siegfried, ὁ Charles XII, ὁ Richard Cœur-de-Lion, ὁ Κινέζος Fie-jin-Konéi, ὁ Ἰνδὸς Ráksasa, ὁ Silvète τοῦ Zolá, ὁ Rostow τοῦ Τολστόϊ: ἢ ἀκόμη καὶ στὴ σατυρικὴ ποίηση ὁ Λάμαχος τοῦ Ἀριστοφάνη, ὁ Thérapontigore τοῦ Plaute, ὁ Rodomont

τοῦ Boiardo καὶ τοῦ Ἀριόστον, οἱ Olibrius τῶν Θρούλων, ἀλλὰ καὶ οἱ «ὑποκειμενικοί», οἱ «τιτανικοί», οἱ «ἐνθουσιαστές», οἱ «ἐπαναστάτες», οἱ ἀντρεῖοι, οἱ νέοι, οἱ ἥρωες τῆς ἱστορίας καὶ τῆς οὐκείνης καὶ τοῦ θρούλου. Ἔτσι καὶ ὁ Ὀδυσσεύς ὁ εὐερέθιστος καὶ φλεγματικὸς περιλαμβάνει ὅλα τὰ ἀντικειμενικά, ὅλα τὰ ἄριμα πνεύματα, τὰ περιπετειώδη καὶ διπλωματικά, τὰ εὐγλωττα πὸν ὑπῆρξαν, ἔκτοτε, ὁ Gil Blas, ὁ Benvenuto Cellini, ὁ Περικλῆς, ὁ Jean Bart, ὁ Rofz de Flor, ὁ Durgodhana, ἱκανοὶ μισθοφόροι, τυχοδιῶκτες, ἐπιχειρηματίες, ὁ Gulliver, ὁ Ροδινῶν Κροῦσος, ὁ Στάνλεϋ, ὁ Wilhelm Meister, κτλ. καὶ μαζὴ μ' αὐτοὺς ὁ Ἐδελπίδης ὁ Ἀριστοφανικὸς καὶ ὁ κορνηλικὸς Menteur.

Ὁ κ. Λεωνίδας Ραζέλος δὲν θέλησε νὰ ντύσει μὲ μάσκα νέου ὀνόματος, οὔτε νὰ στενοχωρήσει μέσα σ' ἓνα σύγχρονο φόρεμα τὸν αἰῶνιο Ἀχιλλέα!

Τὸν ἥρωά του δὲν τὸν παρέστησε κατὰ τὸν τρόπο τῶν κλασικῶν μας σὰν ἓνα γυναικωτὸ μὲ περσοῦκα καὶ πολὺ περισσότερο καθὼς ὁ δικὸς μας Λεκὸν Ντελίλ, φορτωμένο μὲ πλαστὴ βαρβαρότητα.

Ἀντιθέτως δὲ φοβᾶται, στὸ θανμαστὸ ποίημά του, νὰ ὀνομάζει νὰ πράγματα μὲ τὰ ἀληθινὰ τους ὀνόματα, ἀντὶ νὰ καταφεύγει κατὰ τὴν παγκόσμια συνήθεια σὲ ἄχρηστα συνώνυμα. Καὶ ὁ κ. Ary René d'Yvermont, ὁ μεταφραστὴς του τὸν ἐνόησε καλά, δὲν τὸν ἐπρόδωκε. (*)

Ὁ κ. Λεωνίδας Ραζέλος γνωρίζει ὅτι τὸ διαμέρισμα τῶν γυναικῶν, στὴν Τροία, ἔμοιαζε μ' ἓνα ἀληθινὸ χαρέμι, ἀλλὰ ξέρεي ἀκόμα ὅτι ἓνα χαρέμι δὲν εἶνε ἓνας τόπος ἀκολασίας, ἓνα εἶδος lupanar, ὅπως τὸ ἐφαντάστηκαν οἱ Ἀνατολιστὲς μας. Ἀποφεύγει ἀπὸ τὴν πρώτη φράση νὰ μεταχειριστεῖ τὴ λέξη γυναικωνίτης, πὸν εἶνε τόσο ἀγαπητὴ στοὺς καθηγητὲς μας καὶ μιλεῖ ἡσυχὰ γιὰ «σάλες» τοῦ βασιλῆᾶ Προάμου. Ἀλήθεια, καμμιά ἄλλη λέξη δὲν θὰ ἄρμοζε καλλίτερα. Ὅλα εἶνε ζωντανά, σύγχρονα. Κι ὅταν μᾶς περιγράφει «στὸ Πέργαμο ψηλά, μέσ' τὴν Τρω-

(*) Σημ. Ὁ «Ἀχιλλεύς» τοῦ κ. Ραζέλου μεταφράσθη στὴ Γαλλικὴ ἀπὸ τὸν κ. Ary René d'Yvermont καὶ ἡ μετάφραση, μ' ἓνα κριτικὸ πρόλογο τοῦ ἰδίου, ἐδημοσιεύθη ὀλόκληρη στὸ φιλολογικὸ περιοδικὸ τῆς Τουλούζης «Le Bon Plaisir».

άδα· ένα ναό γεμάτο με εικόνες που παρασιάνουν· δμοιωματα των Θεών, α! πώς έχομε τὸ αἶσθημα βαθύ, και τόσο ἀληθινό! τῆς ἀθανασίας τῆς Ἑλλάδας!

Τὴν ἀθανασία αὐτή, τὴ νεότητα αὐτή, ἐπίσης ἀφθαρτη ὅπως ἡ ἐπιστροφή τῆς Ἐνοιξης, μᾶς φανερώνει τὸ συγκινητικό του ποίημα· τὴν ἀκαταμάχητην σάν τὴν αὐγή. Λοιπὸν αὐτὴ ἡ νεότης εἶνε ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. Μακρύτερα ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους τραγικούς, ὄχι τόσο φιλικούς στὸν ἔρωτα, ὁ κ. Ραζέλος προχωρεῖ σ' αὐτὸν τὸν Ὅμηρο, τὸν Ὅμηρο τὸν τόσο περισσότερο τραφερό, τὸν τόσο περισσότερο ἀνθρώπινο.

Ἡ Ἰλιάδα ὡς τόσο ἐτελείωσε προτοῦ νὰ μιλήσῃ ἡ καρδιά τοῦ Ἀχιλλέα, ἡ καρδιά τοῦ εὐγενικοῦ αὐτοῦ κι ἀπλοῦ και ἀληθινὰ μεγάλου Ἀχιλλέα, τοῦ τόσο φυσικοῦ, τὸν ὁποῖον μάταια ἐμμεῖτο ὁ φονῆς τοῦ Κλείτου, ὅπως τὸν Ἀλέξανδρο ὁ Καῖσαρ, ὅπως τὸν τελευταῖο τόσοι Καῖσαρες, Τσάροι και Κάιζερ, ἀληθινοὶ στὸ εἶδος αὐτὸ λογοκλόποι.

Ὁ Δάντης Ἀλιγιέρης, ὁ μόνος μοντέρνος, — τὸ λέμε ὡς ἐκ περισσοῦ—ὁ ὁποῖος ἐθαύμασε και ἀνεγνώρισε τὸ ἔργο ποὺ ἐχάθη τοῦ Ἀντιμάχου (στὸν ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι ἔδιναν τὴν πρώτη θέση ὕστερ' ἀπ' τὸν Ὅμηρο), ὁ Δάντης, μᾶς ἔδειξε στὸν ἔρωτα τὴν ἐμπνευση ποὺ ἡ ποίησή μας ἔμελλε νὰ βρεῖ τὴν πρωτοτυπία της.

Ἴδου λοιπὸν ὅτι ὁ κ. Λεων. Ραζέλος μᾶς ἔδειξεν ὅτι ἔνα τέτοιο αἶσθημα σ' ὄλη τὴν ἔκτασή του, δὲν μποροῦσε νὰ μείνει ξένο γιὰ τὸν Ἀχιλλέα—αὐτὸν τὸν Ἀχαιοὺ Βύρωνα, μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ.

Ἄλλως τε, σᾶς ἐρωτῶ ὁ γάμος τοῦ μεγαλόψυχου γυιοῦ τοῦ Πηλέα μὲ τὴν Τρωαδίτισσα Πολυξένη δὲν τοῦ δίνει πληρέστατα δίκαιο;

Ἀκούσατε λοιπὸν, ἀκούσατε τώρα, στή λύρα τοῦ νέου Ἀοιδοῦ, νὰ τραγουδιέται, αὐτὴ τὴ φορὰ, ὁ ἀπαράμιλλος θρούλλος!

ΠΑΡΙΣΙ 1928

GEORGES POLTI

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

“Neugriechische Lyriker”, μεταφράσεις ἀπὸ νεοέλληνες ποιητὲς ὑπὸ Karl Dieterich. H. Hessel. Λειψία 1928.

Ἀλεξάνδρου Θ. Φιλαδελφῆος : “Νικόπολις” συνοπτικὴ ἱστορία και περιγραφή τῶν ἀνασκαφῶν (1913-1927) τῶν μνημείων και ἐρειπίων της. Τυπ. Βασ. Μπουζᾶ και Εὐθ. Εὐθυμίου Ἀθήναι 1928.

M. Hollebecque : “Ἡ προϊστορικὴ ἀνθρωπότης”, μετάφραση Β.Δ. Ἐκδοτικὸς και τυπογραφικὸς οἶκος “Ὁ Κοραῆς” Ἀθήναι 1928.

M. Hollebecque : “Ἡ ἀρχαία Ἰνδική” μετάφραση Π. Πρεβλάκη. Ἐκδοτικὸς και τυπογραφικὸς οἶκος “Ὁ Κοραῆς” Ἀθήναι 1928.

Κ. Φαλταῖς : “Οἱ πλανόδιοι ἡπειρώται τεχνίται και ἡ ἐθνικὴ μας ὑπόθεσις”. Ἐκδοσι Πανηπειρωτικῆς ἀδελφότητος. Τυπ. Ἰωαν. Βάρτσου, Ἀθήναι 1928.

Ἀλεξάνδρου Σ. Κάσδαγλη : “Εὐρύπιδου Ἐκάβη”. Διάλεξις στὸν Ἐπιστημονικὸ Σύλλογο “Πτολεμαῖος”. Ἐκδοσι ἐπιμελημένη ἀπτὰ “Γράμματα” Ἀλεξάνδρεια, 1928.

Δάμπρου Πολέμη : “Τὸ φλογερὸ πέρασμα” Ἀθήναι 1927.

Περικλῆ Παπαχριστοδοῦλου : “Ἡ Ἀλεποῦ τῶν Αἰσωπειῶν Μύθων”. Ἀθήναι 1928.

M. Καλλωναίου : “Μαγδαληνές”. Ἐκδ. Ἀγ. Ράλλης, Ἀθήναι 1928.

Γιάγκου Ἀργυρόπουλου : “Οἱ θεοσοφισταὶ και ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ψευδόχριστος Κρισναμούρτι”. Διάλεξις γενομένη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ “Παρνασσοῦ” τὴν 7ην Ἀπριλίου 1928. Ἀθήναι 1928.

A. Ἀθανασιάδου : “Φύλλα”. Τυπ. Καταστήματα Ἀδελφῶν Γεράρδων.

Demetrios A. Michalaros : “The legend of America and other Poems”. The American Hellenic Publishing Co. Chicago-New-York 1927.

Ἀγγελικῆς Γ. Παναγιωτάτου : “Μαθήματα μικροβιολογίας”, Ἐκδοτικὴ Ἐταιρεία “Γράμματα” Ἀλεξάνδρεια-Ἀθήναι 1928.

Ζαχαρία Ε. Χαλκιάδης : “Κασιώτικα” Ἠθογραφικὰ διηγήματα τόμος Α'. Ἀλεξάνδρεια 1928. Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον Π. Καστρονύης, Ζ. Χαλκιάδης.

«*Νέα Έστία*» 15 Ιουνίου, 1 Ιουλίου. Στο πρώτο τεύχος βρίσκουμε βιογραφία του Μαρίνου Σιγούρου άπτόν ζακνυθινό Λεωνίδα Ζώνη και συνεργασία Ψυχάρη, Λαπαθιώτη, Ναρη. Έχει και δυο εικόνες έργων του πολύ δυνατού Έλληνα γλύπτη Μ. Τόμπρου.

Στο τεύχος της 1ης Ιουλίου διαβάζουμε τὸ διήγημα του Άλέξανδρου Βεϊνόγλου «Οί θεότητες του Κοτύλου» που πήρε τὸ πρώτο βραβείο στο διαγωνισμό της «Νέας Έστίας» και μελέτη του Άλ. Βουτιερίδη «Γιὰ δυο παλιά σονέττα». Στο ίδιο τεύχος αρχίζει ή τρίπρακτη comédie του κ. Γρ. Ξενοπούλου «Μαριτάνα» που πρωτοπαίχτηκε άπτήν Κυβέλη στα 1923.

«*Νεοελληνικά Γράμματα*». Άπρίλης-Μάης 1928. Τὸ τεύχος έχει πολλά διηγήματα. Ξεχωρίζουμε τὸ «Ντεμπούτο της Τέρκας» του Β. Φρέρης και τή «Βαγγελίτσα» της Έλλης Β. Δασκαλάκη. Τά σημειώματα δείχνουν τήν ένημερότητα του περιοδικού στην λογοτεχνική κίνηση, και βάζουν συχνά πολλά πράγματα στη θέση τους.

«*Έλληνικά Γράμματα*». Στο φυλλάδιο της 16 Ιουνίου βρίσκουμε συνεργασία του κ. Φαλιάιτς «Οί πλανόδιοι τεχνίτες στην Έλλάδα» και «Οί χρυσοί». Τὸ διήγημα του Β. Ρώτα «Η κούκλα» σαν άψυχολόγητο μᾶς φαίνεται πρὸς τὸ τέλος.

Στο φυλλάδιο 16 Ιουλίου ή κ. Άγγελική Κατζημηγάλη γράφει γιὰ τήν Έλληνική Λαϊκή Τέχνη της Σάμου. Τὸ άρθρο της είναι με συνέχεια. Πολύ ένδιαφέρουσα ή «Μία κριτική γιὰ τὸς κριτές του Μεγάλου Άλεξάνδρου» του ύποστράτηγου Νεόκοσμου Γρηγοριάδη. Παίροντας άφορμή άπτό τί γράφτηκε γιὰ τὸν Μεγ. Άλέξανδρο στα Έγκυκλοπαιδικά Λεξικά Έλευθερουδάκη και Μακρη, ὁ κ. Γρηγοριάδης παρατηρεί ότι δέν εξετάζεται και δέν κρίνεται ὡπως έπρεπε ὁ Μ. Άλέξανδρος σαν πολεμιστής που τὸ στρατιωτικό του έργο «ὄχι μόνο στα εύμετάβολα ζητήματα της τακτικής, κής γιὰ τήν έποχή του είναι τέλειο, μα και δίνει σ' ὄλους τὸς αιώνες σχεδὸν ὅλα τὰ αιώνια κι άκλόνητα δόγματα της στρατηγικής».

«*Σύγχρονη Σκέψη*», τὸ καλό αυτό περιοδικὸ του Σικάγου (Μάιος-Ιούνιος 1928) έχει πολλά ὡραία ποιήματα — δέν τὸ λέμε αυτό βέβαια γιὰ τὸς στίχους του Παλαμά — τέτοια παιχνιδίσματα γενικά και ιδίως άπτόν Παλαμά δέν μᾶς ικανοποιούν :

„ Τραγουδά μου ὄχι με τραγουδι

„ σοφὰ πλεχτό.

„ Με της φωνής σου τὸ λουλούδι

„ που είν' άνοιχτό.

„ Και της φωνής σου και τὰ τέλια

„ χρυσὰ άργυρά,

„ κ' είν' άπό λόγια και άπό γέλια

„ και άπό φτερά”.

Σημειώνουμε τὸ υπέροχο «Όμνεί» του Καβάφη, «Τὸ δράμα ήτοι ή Δεύτερη παρουσία» του Βάρναλη, «Τὸ Έλληνικό ξημέρωμα» του Κ. Ν. Κωνσταντινίδη, και τὸς συμπαθητικώτατους στίχους τῶν πολύ καλῶν νέων μας : Μ. Βαϊάνου, Βαμβακά, Μαγγανάρη, Δρίβα. Με διήγημα συνεργάζονται οί γνωστοί Άντ. Γιαλούρης, Β. Φρέρης, Βισάντης, Κόβας.

«*Μουσικά Χρονικά*». Ένα περιοδικὸ γιὰ μουσική άποκλειστικά είναι άπαραίτητο γιὰ τήν Έλλάδα που έχει μεγάλη μουσική κίνηση και πολλά καλά στοιχεία. Ένα τέτοιο ὅμως περιοδικὸ πρέπει νά σταθεί ψηλά, μακριά άπό προσωπικά, και ν' άγκαλιάσει ὄτι καλύτερο έχει ή μουσική Έλλάδα.

Συνεργάζονται ὁ Μητρόπουλος, ὁ Λαμπελέτ, ὁ Κουνελάκης και πολλοί άλλοι.

«*Ιόνις Άνθολογία*». Μάιος-Ιούνιος 1928. Ξεχωρίζουμε ένα Ζακνυθινό θρούλλο γιὰ τήν Ιουδήθ (Δούθα στην λαϊκή λαλιά) ένα διήγημα της κ. Μαριέττας Μινώτου και μετάφραση άπό τήν Μυρτιώτισσα ένός ποιήματος της Noailles.

«*Νέα Έπιθεώρησης*». Μηνιαία έκδοση Άθήνα, άρ. 6 Ιουνιος, άρ. 7 Ιούλιος. Με συνεργασία της Ειρήνης Δενδρινού (ποίημα «Ό Αύριανός»), του Νικολαίδη (διήγημα «Σὰ Σκυλί»), του Πικρού (άρθρο «Ένας ὀλόκληρος αιώνας»), και του Άλιθέρη (ποίημα «Τὸ Τραγουδι τῶν Στρατιῶν του Μ. Άλεξάνδρου»).

«*Libre*» άρ. 68-69, Ιούνιος-Ιούλιος 1928. Στο φυλλάδιο αυτό του «Libre», που βγάξει κάθε δυο μήνες ὁ καθηγητής Ρουσσέλ στο Montpellier, κρίνονται πολλά βιβλία. Στις «Notes» παρατηρούμε τήν άγγελία έκδοσης του καθηγητή ένός ύμνου του Καλλιμάχου — κείμενον, μετάφραση, και σχόλια.

«*Νέοι Ρυθμοί*» μηνιαίο λογοτεχνικό περιοδικὸ που διευθίνει στη Δράμα ὁ Κώστας Δρακόπουλος. Στο φύλλο του Άπριλίου ση-

μειώνομε τὴ συνεργασία Ἀπ. Μαιμέλη, Σίτσας Καραϊσκάκη, Κώστα Δρακοπούλου καὶ Ἀγγέλου Μεντζελίδη — ποιήματα. Μ' ὅλη μας τὴ καλὴ διάθεση δὲν μπορέσαμε νὰ διαβάσομε τὸ δράμα τοῦ καλοῦ λογιῶν Μ. Βάλσα, ἔτσι ποὺ τυπώθηκε δὲν ἔχει μίτε ἀρχὴ μίτε τέλος.

«**Πανόραμα**». Μηνιαία καλλιτεχνικὴ καὶ φιλολογικὴ ἔκδοσις. Κάθρον - Ἀλεξάνδρεια. Ἐλάβαμε τὸ τεῦχος τοῦ Μαΐου. Περιέχει πρῶτες τοῦ Βαϊάνου, στίχους καὶ τοῦ Μ. Ἀναγνωστοπούλου, διηγήματα τοῦ Χάρη καὶ τοῦ Τσαγκαράδα. Ἔχει εἰκόνα τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου, καὶ φωτογραφίες σχετικὲς μὲ τὴν ἐργασία τοῦ αἰγυπτίου γλύπτου Μουχτάρ.

Τὸ τεῦχος Ἰανουαρίου-Ἰουνίου 1928, τοῦ «**Περιοδικοῦ Δελτίου Βιβλιοθήκης Κρητικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου**» ἐν Χανίοις, περιέχει μιὰ ἐργασία τοῦ κ. Τωμαδάκι πάνω σὲ χρυσοβούλλο τῶν Κομνηνῶν, καὶ μιὰ ἄλλη τοῦ κ. Ν. Ι. Παπαδάκι πάνω σ' ἓνα παλαιὸ χειρόγραφο βιβλίον, ἱστορικοῦ περιεχομένου, ποὺ βρίσκεται στὴν Ἱερὰ Μονὴ Γωνιάς.

«**Ατλαντίς**». Μηνιαῖο περιοδικὸ Νέα Ὑόρκη. Ἔχομε ὑπ' ὄψιν τὰ τεύχη Μαΐου καὶ Ἰουνίου. Στὸ πρῶτο ξεχωρίζομε: «Ἡ Παλαιὰ καὶ ἡ Ἀρχαία Κόρινθος», «Ὁ Ἰππόδρομος τῆς Κωνσταντινουπόλεως» Ι. Π. Χρυσανθοπούλου· «Ἡ ἑκατονταετηρίς τοῦ Στρατηγοῦ Μαιζῶνος» Α. Δασκαλάκη (ἡ δὴ παλαιὴ χαλκογραφία τοῦ Μαιζῶνος πολὺ ἐνδιαφέρουσα)· «Ἡ κατασκευὴ τοῦ Ἀγίου Μύρου» Β. Θ. Σούστη. Στὸ δεύτερο, «Ἡ καθέλκυσις τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ ὑποβρυχίου» Α. Δασκαλάκη, «Ὁ καπετὰν Πανάγος» Π. Χόρν, «Ὁ Βόλος καὶ τὰ προάστειά του» «Μεγῶλοι καὶ Ἀησιμονημένοι Ἕλληνες ζωγράφοι» Π. Γ. Ζωγράφου.

«**Παρθενών**». Μηνιαῖον εἰκονογραφημένον ἐγκυκλοπαιδικὸν περιοδικόν. Ἰούνιος, Ἀθῆναι. Μὲ συνεργασία τοῦ Βουτυρά, τοῦ Καμπούρογλου, τοῦ Συλβίου. Στὴν στήλη «Ἕλληνες ποιηταὶ» βρίσκονται τὸ «Βενετσιάνικο», τοῦ Μοσκαλάκη, «Ὁ ὄρθρος τῶν ψυχῶν» τοῦ Γρυπάρη, καὶ «Παθητικὰ κρυφομυλήματα» τοῦ Παλαμά. Ἔχει καὶ μιὰ εἰκόνα τῆς περιφημῆς Μαριάνας Μακρῆ, τῆς Ἀθηναϊκῆς καλλονῆς τοῦ 1816.

«**La Gaceta Literaria**». Μαδρίτη. Ὁραῖο δεκαπενθήμερον περιοδικὸν ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὰ γράμματα, τὴν τέχνην, τὴν ἐπιστήμην· κυρίως στὴν Ἰσπανικὴ ἐκφανσὴ τους. Γράφει ὁμοίως καὶ γιὰ

τις ἐκφάνσεις τους σὲ ἄλλες γλώσσας. Στὸ περιοδικὸν συνεργάζεται ὁ πολὺ γνωστὸς λόγιος κ. Ν. Πέρκας· στὸ φύλλον τῆς 15 Μαΐου ἔχει ἓνα ἄρθρον πάνω στὴν νεοελληνικὴ φιλολογία.

«**La Semaine Egyptienne**». Τὸ ὄραϊο αὐτὸ περιοδικὸν τοῦ Κάθρου εἶναι πολὺτιμο ὄργανον τῶν γαλλογλόσων λογίων τῆς Αἰγύπτου ἀλλὰ καὶ δὲν παραμελεῖ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογία. Στὰ τεύχη τῆς 5 καὶ 20 Ἰουνίου καὶ 25 Ἰουλίου βρίσκομε μεταφράση τῆς «Κερένιας Κούκλας» τοῦ Χρηστομάνου καμωμένη ἀπὸ τὴν κ. Ἀθηνᾶ Ι. Παπᾶ, καὶ μεταφράσεις ποιημάτων τοῦ Καβάφη καὶ τοῦ Δροσίνη. Τὰ croquis τοῦ κ. Α. Μακρῆ — γιὰ τὴν «Κερένια Κούκλα», γιὰ ἓνα ποίημα τοῦ Καβάφη, καὶ γιὰ μιὰ πρῶτα τοῦ Ράσιμ — πολὺ ἐπιτυχημένα.

«**Hellas**». Ὁργανον τοῦ Γερμανοελληνικοῦ Συνδέσμου. Τὸ περιοδικὸν τοῦτο ἐκδίδεται στὸ Ἀμβούργο. Ἀρχισε ἀπ' τὸ 1921. Εἶναι ὅπως διαβάζομε σὲ φυλλάδιόν του τοῦ Μαΐου «τὸ μόνον περιοδικὸν ἐν Γερμανίᾳ τὸ παρακολουθοῦν βῆμα πρὸς βῆμα τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος». Ἀσχολεῖται ὁμοίως ἐπίσης καὶ γιὰ τὴν Ἑλληνικὴν λογοτεχνία. Στὸ τεῦχος τοῦ Μαΐου ἔχει ἓνα ἄρθρον τοῦ σοφοῦ ἑλληνιστοῦ Ντιέτριχ ὑπὸ τὸν τίτλον «**Abteilung Neugriechische Literatur**».

«**Παναγιώπεια**». Κάθε φυλλάδιον τοῦ εἰκονογραφημένου αὐτοῦ παιδικοῦ περιοδικοῦ ποὺ ἐκδίδουν τὰ «Γράμματα» βγαίνει ἐπιμελημένο καὶ μὲ ὕλη κατάλληλη γιὰ νὰ μεταδώσει στὰ παιδιά πολλὰς γνώσεις καὶ πληροφορίας ἐνῶ συνάμα τὰ διασκεδάζει. Ἡ φιλολογικὴ συνεργασία τῶν παιδιῶν, στίς στήλες τοῦ περιοδικοῦ, τὰ γυμνάζει στὴν καλὴ καὶ προσεχτικὴ χρῆσιν τῆς γλώσσας μας — ἀσκησιμὴν ἰδιαιτέρως ὠφέλιμην στὴν Αἴγυπτον τῶν ἐλληνοπαίδων δὲν μιλῶν καὶ δὲν ἀκούον πάντα ἑλληνικά. Ἐξαίρετοι οἱ παράγραφοι τῆς Ἐγκυκλοπαιδικῆς Σελίδας (τοῦ Ἀφρίτ) στὰ φυλλάδια 16 Ἰουνίου - 21 Ἰουλίου ποὺ ἔχομε ὑπ' ὄψιν. Ὁ κ. Ν. Σαρρῆς βρίσκει ἐπίσης πολὺν κατάλληλα πράγματα γιὰ νὰ μάθει στὰ παιδιά καὶ στοὺς ἐφήβους. Στὸ φύλλον τῆς 21 Ἰουλίου ὁ «Νέστωρ» δίνει στοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναγιωπειῶν» μιὰ ἰδέαν τῆς Καβαφικῆς ποιήσεως ἀναλύοντας ὁμοίωσιν καὶ μὲ σαφήνεια τὸ ποίημα «Ἀπολείπειν ὁ Θεὸς Ἀντώνιον».

Τὸ «**Journal des Hellènes**», Παρίσι, δίνει ὄχι μόνον νέα τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Γαλιᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνταπόκρισιν του ἀπὸ

την Ἑλβετία, ἀπὸ τὴν Λόνδρα, ἀπὸ τὸ Βέλγιο, καὶ ἀπὸ ἄλλου μᾶς πληροφορεῖ καὶ γιὰ τὴν κίνηση τοῦ ἑλληνισμοῦ σὲ διάφορες χώρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἡ εἰκονογράφηση τοῦ "Journal des Hellènes" εἶναι πολὺ ἐπιμελημένη — σημειώνομε εἰκόνα τοῦ κ. Γεωργίου Σπετσεροπούλου (φύλλο τῆς 10 Ἰουνίου) εἰκόνες ἀπὸ τὴν Κόρινθο (φύλλο τῆς 24 Ἰουνίου). Διαβάζομε στὸ φύλλο 24 Ἰουνίου μιὰ πολὺ καλὴ ἀνταπόκριση ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, "Τὸ Καλλιτεχνικὸ καὶ φιλολογικὸ Δεκαπενθήμερο" τοῦ κ. Μάρτου Βαϊάνου. Σημειώνομε ὅτι στὲς ἀρχαιρεσίες τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἑλλήνων Καλλιτεχνῶν καὶ Συγγραφέων τοῦ Παρισίου, ἐξελέγη μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ὁ νέος ἀλεξανδρινὸς ζωγράφος κ. Α. Παπαγεωργίου.

"Μόδα καὶ Τέχνη" Ἰούλιος 1928. Ἐνα πολὺ καλὸ φυλλάδιο ποῦ χῶρια ἀπ τὴν εἰδικότητά του γιὰ τὴν μόδα, περιέχει καὶ λογοτεχνικὲς σελίδες.

Τὰ φυλλάδια τοῦ Ἰουλίου τοῦ "Cinégraphie Journal" (ἑβδομαδιαίου περιοδικοῦ) ἦταν ὅπως πάντα γεμάτα ἀπὸ νέα τῆς καλλιτεχνικῆς καὶ κοσμητικῆς ζωῆς τῆς Ἀλεξανδρείας· οἱ ἀναγνώστες βρίσκουν ἀκόμη στὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ εὐχάριστα διηγήματα καὶ χρονολογήματα.

"Αἰθιοπικὸς Κόσμος". Ἐβδομαδιαία Ἐφημερίς, Ἀδδὶς Ἀμπέμπα. Εἶναι τὸ ὄργανον τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀβυσσηνίας, κ' ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὸν Ἑλληνισμὸ γενικά, ἰδίως δὲ γιὰ τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Αἰγύπτου, ὁ ὁποῖος παρακολουθεῖ μὲ συμπάθειαν τὴν ἐξάπλωση τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου στὲς νοτιότερες ἀφρικανικὲς χώρες Σουδάν καὶ Ἀβυσσηνία. Σ' ἓνα φύλλον τοῦ "Αἰθιοπικοῦ Κόσμου" τοῦ Ἰουνίου διαβάζομε ἄρθρον τοῦ κ. Ε. Π. Χατζηϊωάννου "Ἡ Αἰθιοπία βαίνοῦσα πρὸς τὸν πολιτισμὸν" σ' ἓνα ἄλλο (τοῦ Μαΐου) γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπισκεφθῆι τὴν Ἀβυσσηνίαν ὁ Μητροπολίτης Ἀξώμης.

"Κερκυραϊκὴ Ἑλπίς", ἐφημερίδα, Κέρκυρα. Τὴν συστήνομε στοὺς Κερκυραίους, καὶ γενικά στοὺς Ἑπτανήσιους τῆς Αἰγύπτου. Καὶ εἰδήσεις ἐνδιαφέρουσες περιέχει, καὶ ἀρθρογραφία καλὴ. Μιὰ ἀνταπόκρισὶς τῆς (στὸ φύλλον 18 Ἰουνίου) ἀπὸ τὴν Ἀθήνα δίνει περιγραφὴν τοῦ ἐορτασμοῦ στὸν Παρνασσὸ τῆς ἐπετείου τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, καὶ σημειώνομε τὴν εὐστοχὴν ἰδέαν ποὺ εἶχαν οἱ ἐορτάζοντες νὰ στείλουν "τηλεγράφημα ἀδελφικοῦ χαρισμοῦ πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους Κυπρίους διὰ τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος".

"Ἀρχαία". Ἐβδομαδιαίον φύλλον τοῦ Σικάγου ἐκδιδόμενον τὴν Κυριακὴν μὲ πολλὰς εἰδήσεις σχετικὰς ἰδίως μὲ τοὺς Πελοποννησίους τῆς Ἀμερικῆς· στὸ φύλλον τῆς 1ης Ἰουλίου διαβάζομε στίχους τοῦ Σκίπη "Διαβαίνει ἡ Προσφυγία...."

"Νέα Ἠχώ", Πόρτ-Σάιτ. Ἀπ' τὴν ἀρθρογραφίαν τοῦ Ἰουλίου τῆς καλῆς αὐτῆς ἐφημερίδας ξεχωρίζομε τὸ ἄρθρον "Ἀωδεκανήσοι κινήθωμεν".

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΟΤΑΝ γυρίζεις κανεὶς ἀπὸ ἓνα ταξεῖδι γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἀθήνα ὅπου γνώρισε, σχετίστηκε καὶ ἀγάπησε τοὺς Ἀθηναίους λογίους ἔχει τόσα νὰ πεῖ ποὺ δύσκολα περιλαμβάνονται σ' ἓνα σημεῖωμα γιὰτὶ εἶναι πολλὰ, πάρα πολλὰ. Ἐμεῖς οἱ Ἀλεξανδρινοὶ διαφέρομε ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους μ' ὅλο ποὺ ἔχομε μ' αὐτοὺς καὶ τὴ στενὴν συγγένειαν τῆς φυλῆς καὶ τὴν πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν, καὶ αὐτὸ γιὰτὶ δὲν συνδεθήκομε ψυχικὰ ποτέ. Τί καλὲς οἱ ἐντυπώσεις ἀπ τὴν Ἀθήνα. Πόσο πλούσια ἡ φιλολογικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνηση· μὲ πόση δίψα τὴν ἀπολαμβάνει ὁ Ἀλεξανδρινός. Πόσες συμπαθητικὲς μορφές, πόσα φιλικὰ χέρια, πόσες εἰλικρινεῖς ἐκδηλώσεις ἀγάπης.

Καὶ ξεχωρίζει κανεὶς :

Μιὰ ποιητικὴ πνοὴ ποὺ φτάνει παντοῦ, μιὰ ψυχικὴ δύναμη ποὺ ἀγκαλιάζει τὸ σύμπαν, — ὁ Ἀγγελος Σικελιανός, φτιαγμένος γιὰ νὰ κυνηγᾷ τὰ μεγάλα, μόνο τὰ μεγάλα. Ξεχωριστὴ φυσιογνωμία, μὲ κάτι μάτια ποὺ ὅταν βλέπουν θέλουν νὰ τὰ δοῦν ὅλα καὶ τὸ κατορθώνουν.

Στὴν ταβέρναν, τὸ κέντρο του, βρίσκεις τὸ Βουτυρά, μοπέμ, καὶ στέκει. Νὰ πραγματικὸς καλλιτέχνης, ὁ Ἕλληνας ποὺ γνώρισε τὴ ζωὴν, ποὺ πάλαυσε καὶ ξέσπασε στὸ διήγημα γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ πεῖ ὅλα, νὰ παρουσιάσει λεπτομέρειες. Πόσο μ' ἀρέσει ὁ Βουτυράς. Σοῦ δίνει νὰ πειεῖ ἓνα κρατὶ μαζί του καὶ σὰν σὲ συμπαθήσει σοῦ μιλά, σ' ἀνοίγει τὴν καρδίαν του, σοῦ λέει τὰ μυστικὰ τῆς τέχνης του, μ' ὅλη τὴν εἰλικρίνειαν, μ' ὅλη τὴν πίστην.

Μὲς στὴ Βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς, ἓνα δωμάτιον συμπαθητικόν.

λιτό και κρύο σάν είναι άδειο, τόσο πλούσιο και τόσο θερμό σάν είναι εκεί, στο γραφείο του γεμάτος διάθεση ο αγαπημένος ποιητής, ο Μαλακάσης. Μιλᾶ ώραία, με ευγένεια, δεν μπορεί ν' άρνηθει τίποτα σε κανένα. Τους ένοχλητικούς μόνο επισκέπτες τους σταματᾶ με μιᾶ λεπτή ειρωνία βάζοντας τὸ μονόκλ. Και τὸν βλέπεις, και τὸν ἀκούς κι αισθάνεσαι μιᾶν εὐχαρίστηση πού σου δίνεται εὐκαιρία νά γνωρίσεις τὸν ἄνθρωπο ἔφου σ'έχει ἐνθουσιάσει ὁ ποιητής.

Στὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας μιᾶ φουσιογνωμία σοβαρή, με κάτι κουρασμένο στὸ βλέμμα σου παρουσιάζεται ὁ ἔξοχος Γρουπάρης. Ποιητής πού ἀγαπᾶς, σου μιλᾶ γιὰ τὴν Ἄλεξανδρινή φιλολογική κίνηση, — κείνη τῆ στιγμή, κατὰ σύμπτωση, ξεφυλλίζει τὸ τελευταῖο τεῦχος τῆς «Ἄλεξανδρινῆς Τέχνης». Ρωτᾶτε γιὰ τὸν Καβάφη ὅπως κι ὁ Μαλακάσης. Και φεύγεις με μιᾶ πίκρα γιὰ νά εἶμαστε τόσο μακριὰ ἀπὸ τέτοιους ὑπέροχους τεχνίτες.

Στὴν ὁδὸ Πανεπιστημίου, τυχαῖα, πρωτογνωρίζεις τὸν Νιρβᾶνα πού τόσο δούλεψε γιὰ τὰ νεοελληνικά γεράματα και συγκινεῖσαι πού βρίσκεσαι κοντά, πού φιλιώνεσαι με σημαίοντα πρόσωπα τῆς σύγχρονης ἀθηναϊκῆς διανόησης.

Σχετίζεσαι τῆ Μυρτιώτισσα — ἀπτοὺς πὺδ καλοὺς μας ποιητές· και σὲ συγκινοῦν οἱ συγκινήσεις τῆς, ἡ βαθειὰ ψυχική τῆς πάλη, ἡ τέχνη τῆς. Τί πλούσιο τὸ ποιητικὸ αἶσθημα στῆ Μυρτιώτισσα!

Και οἱ σκέψεις σου προχωροῦν και ξεχωρίζουν.

Τὸν μεγάλο πολιτικὸ-διανοούμενο Ἄλεξ. Παπαναστασίου ἀπ' τίς πὺδ ἐξέχουσες φουσιογνωμίες τῆς σύγχρονης Ἑλλάδος.

Τὸν Ἄλκη Θρύλο με τὸν ὁποῖο σὲ δένει ἡ ἴδια συγχρονισμένη ἀντίληψη. Γυναίκα με ἀξία γεμάτη γνώση και πόθο νά μιλήσει γιὰ τίς σημερινές ἐκδηλώσεις και τόσο νέα — μ' ἀνοιχτοὺς τοὺς ὀρίζοντες γιὰ συστηματικὴ ἀποτελεσματικὴ ἐργασία.

Ὁ διαπρεπὴς λόγιος Ἄλεξ. Ἐμπειρικός, ποιητής και κριτικός με πολλὴν ἀξία.

Ὁ ἀρχαιολόγος Φιλαδελφεὺς—γεμάτος ζωὴ μ' ὄλη τὴν σχετικὴ ἡλικία του — σου ἐξηγεῖ πέτρα με πέτρα τὰ μυστικά τῆς Ἀκρόπολης.

Ὁ καλὸς μας ποιητής Μαιμέλης πού σὲ σταματᾶ ἡ ψυχική του δύναμη.

Στῆ δεξιαμενὴ (στοὺς πρόποδες τοῦ Λυκαβητοῦ) ἡ Καζαντζάκη ὄλη δύναμη και θέληση. Οἱ πολὺ γνωστοὶ ζωγράφοι μας Στε-

φινόπουλος και Ἄλεξανδρίδη πού μόλις γύρισαν ὕστερα ἀπὸ πολύμηνη διαμονὴ σὸ Παρίσι, με ἐργασία πρώτης γραμμῆς συγχρονισμένη κι εὐσυνείδητη. Πρόκειται νά κάνουν ἔκθεση τὸν Ὀκτώβριο στὴν αἴθουσα Στρατηγοπούλου· ὁ Αὐγέρης, ἡ Σ. Μαυροειδῆ.

Στὸ Χαλάντρι ὁ πολὺ μορφωμένος και σοβαρὸς λογοτέχνης, ὁ Παράσχος συμπαθητικός και εὐδιάθετος ἀκόμη και γιὰ χορὸ.

Ἐνας πού εἶναι πὺδ κοντὰ στοὺς Ἄλεξανδρινούς, με τῆ σκέψη και τὴν ἐργασία του, ὁ Τέλλος Ἄγρας γεμάτος ἀκακὲς ἰδιοτροπίες, πολυσύνθετη ψυχὴ ὑπερπολιτισμένου γεμάτη ἀνησυχία.

Μία τριάδα πολὺ γνωστών λογοτεχνῶν πού δὲν ξέρω γιὰτι ἐμεῖς οἱ Ἄλεξανδρινοὶ συσχετίζουμε πάντα ἀπὸ μακριὰ, ὁ Λαπαθιώτης πού ἀποφεύγει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας (κυκλοφορεῖ μόνο τῆ νύχτα), ὁ Ἰσαντρος Ἄρις (Χ. Μπουφίδης) φίλος στῆ ζωὴ ὅπως και στὸ ἔργο του, ὁ Βελμύρας πού ἡ φαντασία μας τὸν εἶχε πλάσει πὺδ αἰθέριο· γιὰτι ἄραγε;

Λογοτέχνης με παράδοξες δικές του ἀντιλήψεις γιὰτι τῆ ζωὴ και τὴν τέχνη, ὁ Τάκης Παπαζώνης πού ὑποφέρει πολὺ ὀπτῆ ζέστη.

Στὰ «Ἑλληνικά Γράμματα» ὁ ἐγκυκλοπαιδικὸς μορφωμένος διευθυντῆς τους, ὁ εὐγενικός κ. Μπαστιάς, ὁ βυζαντινομανὴς καλλιτέχνης Κόντογλου, ὁ ἰδιότυπος Ρώτας, ὁ Ροντήρης, ὁ Φωτιάδης.

Και ἡ θύμησὴ τρέχει... Νὰ ὁ Σὺλβιος, ὁ Ραζέλος, ὁ Νάζος, ὁ Μπαρλᾶς, ὁ Λαγοπάτης, ὁ Κομπάνης, ὁ Μ. Παπανικολάου, ὁ Δρίβας, ὁ Δρουσιώτης. Τί καλὴ συντροφιά τῆς πολὺ συμπαθητικῆς ποιήτριας και ζωγράφου Ἄθ. Ταρσοῦλη.

Και νάχεις τὸ εὐτύχημα νά εἶναι περαστικοὶ στὴν Ἀθήνα:

Ὁ μεγάλος Γελάνης, ζωγράφος ξακουστός στὸ Παρίσι πού δουλεύει· νά δεῖς στὴν ἔκθεσή του ὑπέροχες gravures και ἐλαιογραφίες και νά εὐτυχήσεις.

Ὁ μοναδικὸς γλύπτης, ὁ ξεχωριστὸς καλλιτέχνης, ὁ Μ. Τόμπρος, νά βλέπεις τὰ ἔργα του και νά θαυμάζεις και νά χαιρέσαι. Τί καλὸς πού εἶναι ὁ Τόμπρος.

Ὁ γέρος λόγιος Yotis Manuel Lelis, διευθυντῆς τῆς «Revue Nouvelle», περαστικός ἀπ' τὴν Ἀθήνα.

Στὸν Κῆπο τοῦ Κλαυθμῶνος τόσα φιλικὰ και συμπαθητικὰ πρόσωπα: Ἡ ἀγαπητὴ κ. Πολιτάκη τῆς «Ἀγροτικῆς ζωῆς», ὁ εὐγενικός ποιητῆς Σπ. Παναγιωτόπουλος, ὁ μελετητῆς τῆς λαϊκῆς τέχνης Κ. Φαλτάιτς, ἡ διαλεχτὴ ζωγράφος Διαμαντοπούλου, ὁ γνωστός λογοτέχνης Λίνος Καρζῆς, ἡ κ. Σαραντίδη, ὁ γλύπτης Σῶχος, ὁ Βλαστός, ὁ Ὀλύμπιος, ὁ Ἄμυράς, ὁ Σκλαβούνος, ὁ μοντέρνος ζωγράφος

φος Βιτωσίης, ὁ γελοιογράφος Ἀντωνιάδης, οἱ νέοι λόγιοι Τουρουντζάκης, Λάσκος Βαμβακᾶς, Θεόφιλος καὶ ἄλλοι.

Ξεχωριστὸ εὐτύχημα γιὰ τοὺς Ἀλεξανδρινούς εἶναι ἡ γνωριμία στὴν Ἀθήνα, τοῦ ἐκλεκτοῦ νέου λογοτέχνου Μάριου Βαϊάνου. Εὐγενικός, πρόθυμος συμπαθητικὸς γεμᾶτος καλοσύνης εἶναι ὁ φίλος, ὁ ὀδηγητὴς, τὸ *trait d'union* νὰ ποῦμε τῶν Ἀλεξανδρινῶν μὲ τοὺς Ἀθηναίους.

P.

ΓΡΑΦΑΜΕ στὸ τεῦχος μας τοῦ Ἰουνίου γιὰ τὴν ἔκδοση ποὺ κίνουν τὰ «Γράμματα» τοῦ σπουδαίου συγγράμματος τοῦ κ. Πολίτη, ἐπιτετραμμένου τῆς Ἑλλάδος, γιὰ τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Αἰγύπτου. Δὲν περιπίπτουμε σὲ καμμιά ὑπερβολὴ γράφοντας ὅτι τὸ ἑλληνικὸ κοινὸ τῆς Αἰγύπτου ἀνυπόμονα περιμένει τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀπὸ ὁποῖο θὰ διδασχθεῖ τόσα πράγματα περὶ τῆς σταδιοδρομίας του. Τὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου, ὅπως εἶπαμε στὸ προαναφερθὲν τεῦχος μας, ἔγραψε ὁ διαπρεπὴς νομομαθὴς, πρόεδρος τοῦ Μικτοῦ Ἐφετείου κ. Ν. Καμπᾶς. Τὰ «Γράμματα» εἶχαν τὴν εὐτυχὴ ἔμπνευση νὰ μᾶς στείλουν τὸν πρόλογο αὐτό, τὸν ὥραϊα γραμμένο. Ὅταν πρωτοάκουσε, λέγει ὁ κ. Καμπᾶς, ὅτι ὁ κ. Πολίτης εἶχε τὸν σκοπὸ νὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ συγχρόνου ἑλληνισμοῦ τῆς Αἰγύπτου, δυσπίστησε γιὰτὶ γινώριζε πόσο πολυάσχολος εἶναι ὁ κ. Πολίτης, πόσο λίγες εἶναι οἱ ὥρες σχολῆς του, ἀλλ' ὅταν διάβασε σὲ χειρόγραφο τὸν πρῶτο τόμο τοῦ ἔργου τὸν φόβον του διαδέχθηκε αἴσθημα θαυμασμοῦ διὰ τὴν εὐσυνειδησίαν τῆς ἐργασίας.

Ὁ κ. Καμπᾶς μᾶς δίνει μιὰ ἰδέαν τοῦ ὀγκώδικοῦ ὕλικου ποὺ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ ἐξετάσῃ ὁ κ. Πολίτης—πλήθος συγγραμμάτων, δυσσευρέτων ἄρθρων σκορπισμένων σὲ διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες, τὰ ἀρχεῖα τοῦ Διπλ. Πρακτορείου, τῶν Προξενείων καὶ τοῦ Πατριαρχείου, τὰ πρακτικὰ καὶ τίς λογοδοσίας τῶν Κοινοτήτων καὶ τῶν διαφόρων φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων καὶ σωματείων κλπ.

ἘΝΑ μεγάλο χαμὸ θρηνεῖ ἡ ἑλληνικὴ λογοτεχνία τὸ θάνατον τοῦ Καρυωτάκη. Ἡ λύπη εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερη στὸν πνευματικὸν κόσμον τῆς Ἀθήνας ποὺ γινώρισε ὄχι μόνον τὸν ἀρμονικόν, τὸν βαθύ λυρικὸν ποιητὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν εὐγενικὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἑλληνικὴ διανοητικὴ Ἀλεξάνδρεια εἶχε ἀγαπήσει τὸν Καρυωτάκη ἀπὸ τὴν φερόν τῶν ποιητικῶν τοῦ σταδίου, καὶ ἡ ἐκτίμησὴ τῆς αὔξησε μὲ τὴν συλλογὴν ποὺ εἶχε βγάλῃ πέρσι «Ἐλεγεία καὶ Σάτυρος» τῆν

ὁποία ἔλιπε ὅτι θὰ διαδεχότανε καὶ ἄλλη καλὴ ἐργασία. Πιὰς φανταζότανε ποὺ θάταν αὐτὲς οἱ τελευταῖες σελίδες τοῦ πενημένου Καρυωτάκη.

Ἡ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ (πρῶν «Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη») κλείνει φέτος εἴκοσι χρόνια ἀπὸ τὴν ἰδρυσὴν τῆς. Ἡ εἰκοσαετηρίδα αὐτὴ θὰ γιορτασθεῖ, καὶ πιστεύομε ὅτι ὅσοι Ἀλεξανδρινοὶ ἀγαποῦνε τὰ γράμματα θὰ ἐκδηλώσουν τὴν ἐκτίμησίν τοὺς καὶ τὴν ἀγάπην τοὺς γι' αὐτὸ τὸ κέντρο ποὺ στάθηκε πολὺ ὠφέλιμον στὴν ἑλληνικὴ νεολαίαν τῆς πόλεως μας. Στὸν ἀκάματο Ν. Μεταξᾶ τὸν ἰδρυτὴν τῆς, ποὺ κατέβαλε τόσους κόπους καὶ ὑπέστη τόσες θυσίας γιὰ τὸ εὐγενικὸ ἔργον ποὺ πραγματώνει ἡ Ἀλεξανδρινὴ Βιβλιοθήκη ὀφείλεται ξεχωριστὸς ἔπαινος· ἄλλωστε εἶχε ἤδη τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἰκανοποίησης ὅτι τὸ ἔργον του ἔδωκε καλοὺς καρπούς, ὅτι οἱ κόποι του κάθε ἄλλο παρὰ νὰ πῆγαν χαμένον. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ γιορτασμοῦ θὰ ἐκδοθεῖ πανηγυρικὸ λεύκωμα σὲ χιλιάδες ἀντίτυπα εἰς ὁποῖο θὰ συνεργασθοῦν οἱ καλύτεροὶ μας λόγιοι.

ΤΟ ΣΟΒΑΡΟ γαλλικὸν περιοδικὸν τοῦ Καίρου «La Semaine Egyptienne» πρόκειται νὰ βγάλῃ προσεχῶς τεῦχος ἀφιερωμένον στὸν Καβάφη μὲ ἄρθρα καὶ γνώμες λογίων, Ἑλλήνων καὶ ξένων, γιὰ τὸν μεγάλο Ἀλεξανδρινὸν ποιητὴν.

Ὁ ΠΟΛΥ γνωστὸς καὶ ἐδῶ γελοιογράφος - σκιτσογράφος κ. Σόφορος Ἀντωνιάδης (ΣΟΦΟ) εἶχε ἐκθέσει στίς ἀρχὲς Ἰουλίου στὴν Ἀθήνα (Αἴθουσα τῆς «Ἐνώσεως τῶν Συντοκτῶν») πολὺ καλὰς γελοιογραφίας. Στὸ μικρὸ χρονικὸν διήστημα ποὺ μένει στὴν Ἀθήνα ὁ κ. Ἀντωνιάδης ἐξελίχθηκε σημαντικὰ. Τώρα ἡ γραμμὴ του εἶναι πιὸ σταθερὴ, πιὸ χαρακτηριστικὴ, τὸ χρῶμα του ἔντονον καὶ ἀρμονικόν· ἡ ἐργασία του ἔκανε πολὺ καλὴν ἐντύπωση καὶ κριθῆκε εὐνοϊκὰ ἀπὸν Ἀθηναῖκὸν τύπον. Ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας ἦταν τὰ γελοιογραφικὰ στίγματα τοῦ κ. Ἀλ. Παπαναστασίου, τοῦ Τέλλου Ἄγρα, τοῦ Βαϊάνου, τοῦ κ. Ἰατρίδη, τοῦ Νικ. Νικολαΐδη, τῆς κόρης τοῦ καλλιτέχνη. Τοῦ ποιητῆ Μαλακάση καὶ αὐτὸ καλόν, ἂν καὶ ὁ κ. Μαλακάσης ἔχει ἀντιρρήσεις.

Νὰ πῶ εἶμαι ὁ ἴδιος δὲν τολμῶ
καὶ ὄχι νὰ πῶ διστάζω
καὶ κάνω ἕνα συλλογισμὸν
πῶς μοιάζω καὶ δὲν μοιάζω.

στο «Δαχτυλίδι τῆς Μάνας» τοῦ Μ. Καλομοίρη πού παίχτηκε στήν Ἀθήνα τὸν περασμένο μῆνα ἔλαβε μέρος, στὸν ρόλο τῆς «Κυρᾶς», καὶ ἡ Δίς Ναυσικᾶ Βουτυρᾶ (τοῦ Ἐθνικοῦ Ὁδείου), κόρη τοῦ μεγάλου μας διηγηματογράφου. Ἡ πλούσια καὶ εὐτροφη φωνὴ τῆς Δίδας Βουτυρᾶ καὶ τὸ πολὺ ἔντεχνο τραγοῦδι τῆς ἔκαναν ἔξαιρετικὴ ἐντύπωση.

Ἡ Ναυσικᾶ Βουτυρᾶ θᾶναι σὲ λίγον καιρὸ μιά ἀπίς πολὺ καλῆς καλλιτέχνιδες μας τοῦ τραγοῦδιού.

ΣΤΗΝ «Ἐσπερινή» 23 Ἰουλίου γράνηκε μιὰ ἐργασία μὲ τὸν τίτλο «Ὁ μεγάλος Ἀλεξανδρινὸς ποιητῆς Κ. Π. Καβάφης». Τὴν ἐργασία αὐτὴν ἀποτελεσε ἓνα σημεῖωμα γιὰ τὸν ποιητὴ ἀπτόν Μάριο Βαϊᾶνο· μετάφραση ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μέρος μιᾶς βαθυστόχαστης μελέτης πάνω στήν ποίηση τοῦ Καβάφη καμωμένη ἀπτόν Ἄλέξανδρο Ἐμπειρίκο (πού εἶχε φανεῖ φέτος στήν «Revue Mondiale»)· πληροφορίες ἀπ' τὴν Ρίκα Σεγχοπούλου γιὰ τὴν ζωὴ τοῦ Καβάφη καὶ δημοσίευση ἐπτὰ ποιημάτων του («Ἡ Πόλις» — «Δύο νέοι, 23 ἕως 24 ἐτῶν» — «Νὰ μείνει» — «Ἰασὴ Τάφος» — «Ἡ προθήκη τοῦ καπνοπωλείου» — «Πολὺ σπανίως» — «Ὀμνύει»). Συνοδεύεται ἡ ἐργασία μὲ σκίτσο τοῦ ποιητῆ καμωμένο ἀπτόν Μαλέα καὶ φωτογραφία τοῦ κ. Ἐμπειρίκου.

ΤΑ ΩΡΑΙΑ λόγια τοῦ μεγάλου ζωγράφου Γαλάνη πού τυπώομε μὲ τὸν τίτλο «Τί Νομίζω» εἰπώθησαν ἀπ' αὐτόν σὲ συγκέντρωση λογίων κατὰ τὸ πέρασμά του ἀπτήν Ἀθήνα.

ΛΑΒΑΜΕ ἀπτόν ἐκδοτικὸν οἶκο «Γράμματα» ἀγγελία τῆς γενικῆς ἐπιθεώρησης «Νέα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα». Τὸ πολὺ χρήσιμο αὐτὸ περιοδικὸ βγαίνει κάθε μῆνα καὶ ἐκδίδεται ἀπτήν Ἀθηναϊκὴ Ἐκδοτικὴ Ἐταιρία. Διαβάζομε στήν ἀγγελία «Τὰ νέα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα» ἔχουν πλήρη ὀργάνωσιν καὶ εἶναι μοναδικὸν ὄργανον συνεχοῦς ἐπικοινωνίας τοῦ ἐκτός τῶν ὁρίων τοῦ Κράτους Ἑλληνασιν μὲ τὴν μητέρα Πατρίδα. Δὲν ἔχουν σκοπὸν νὰ προσκομίσουν κέρδη εἰς τοὺς ἐκδότας των ἀλλ' ἀποβλέπουν μόνον εἰς τὴν ὑποβοήθησιν τῆς προόδου, τόσον τῆς ἀτομικῆς ἐνὸς ἐκῆστου Ἑλληνοσ, ὅσον καὶ τῆς γενικῆς προόδου τοῦ ἔθνους». «Τὰ νέα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα» πουλιοῦνται στὸ Βιβλιοπωλεῖο τῶν «Γραμμάτων».

ΣΕ ΛΙΓΟ θὰ κυκλοφορήσει ἡ συλλογὴ ποιημάτων τοῦ κρητικῆς νέου λογιου Δύσση Μαρμάρη «Ἀσιατικά».